

8°

Melan.

61

Handwritten text in a cursive script, likely a library or collection mark, possibly reading "Bibl. de la ville de Paris".

~~Melancthon N. O.~~

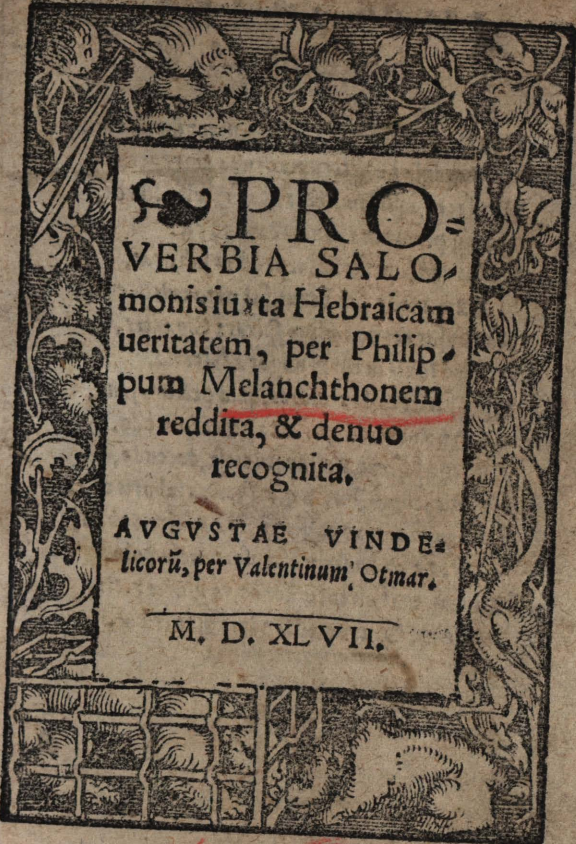
8° Melan. 61

Stomacensis

Thed. 5248

Melancthon

Collegi Soc. Zehn Monae.

PRO-
VERBIA SALO-
monis iuxta Hebraicam
ueritatem, per Philip-
pum Melanchthonem
reddita, & denuo
recognita,

AUGVSTAE VINDE-
licorū, per Valentinum Otmar.

M. D. XLVII.

N° 61.

LIBER AD LECTO-
rem, Iacob. Micyl.

Non minium spirouè crocum, non pumice rasus,
Candida de uetrum cornua more gero.
Mendaces siquidem decet ista superbia libros,
Seq; peregrina uendere mundicie.
Nudus ego superas uolui prodire sub oras,
Dum modo sim uerus, sat puto cultus ero,
Non ausos recito cælum spirare Gigantes,
Nec Iouis in turpi nugor adulterio.
Quid faciet castos mores, quid pectora sana,
Quo ueniat dignè uita gerenda modo.
Hæc ego suscepi, Lector studiose, docenda,
Hic scopus, hæc nostri summa laboris erit.
Hæc quondam ut posset regina audire Sabæa,
Venit ab Austrino scæmina uesta polo.
Tantus erat uirtutis honos, ea gloria recti,
In nunc & croceis uendere muneribus.

ILLVSTRIS. PRINCIPI AC DOMINO,

domino Magno, Duci Megelburgēsi &c. Epi
scopo Suerinenſi, ſuo domino clementiſ-
ſimo, Philip. Melanch. S. D.

IDITVS est ante annos aliquot com-
mentariolus quidam in ſententias Salo-
monis, quem me diſtante, forte aliqui ex
auditoribus exceperant, quem, quia iuſtiſ-

ſimis de cauſis cupiebam abolere, ſcripſi hoc tempore
noua ſcholia, penè ad iuſti commentarij modum, in
eundem Salomonis libellum, ut primam illam edi-
tionem his, qui fortè requirunt noſtram enarratio-
nem, de manibus excuterem. Hoc conſilo adductus
ſum ad ſcribendum nouum commentarium, nam prior
ille nuſquàm mihi ſatis faciebat. Sæpe in explicandis
ſententijs aberraueram, ut dici ſolet, à ſcopo. Sæpe in
explicatione ſermo non cohæret, neq; enim ſcripſe-
ram ipſe, ſed inter enarrandum quidam aſnotauerant
pro ſuo iudicio, quæ placuerant. Itaq; non poterat is
libellus paucis mutatis locis conſeruari, ſed ut Martia-
lis de ſuis uerſibus inquit.

Cur noua
ſcholia
ſcripſerit.

Non poſſunt noſtros multe Fauſtinae lituræ

Emendare iocos, una litura poteſt.

Ita una litura hoc meū ſcriptum uniuerſum inducēdū

A ij fuit,

fuit. Nunc totum argumentum retexui, de diq; operā,
ut q̄ simplicissimē interpretarer authorem, non enim
minus flagitij mihi uidetur, grauissimas sententias ma-
le detorquendo corrumpere, q̄ publicam monetam au-
dulterare. Hæc præcepta tradita sunt, partim ut timo-
rem Dei nobis incutiant, partim ut erigant fidem, &
iubeant confidere bonitati Dei, & à Deo expectare
omnis generis bona, partim ut doceant, quomodo in
ad afflictionibus de Deo sentire debeamus, partim ut mo-
res et actiones gubernēt. Ab his locis nusq̄ discessimus,
quorum quidem cognitio pietatem alit, et ut Pauli uer-
bo utar, in primis edificat. Quidam non contenti una
interpretatione in singulis sententijs, sinxerunt ex se,
uelut aranei, quatuor aut plures etiam sententias, lite-
ralem, allegoricam, tropologicam, & nescio quas præ-
tereas, cum una & simplex sit scripturæ sententia, ui-
delicet quam aperit ratio Grammatica, eam nos pro-
uirili conati sumus lectori tradere. Porro multæ causæ
sunt, cur hoc genus enarrandi hoc tempore maxi-
mè probem. Video enim in hoc dissentionibus Theolo-
gorum, ut ita dicam, senescere & obscurari eam par-
tē doctrinæ Christianæ, quæ hos, quos dixi locos, ma-
ximè necessarios continet. Itaq; nos libenter in illis a-
gitandis operam sumimus, ut ad memoriam posterita-
tis q̄ maximè illustrati transmittantur. Sic enim sta-
tuo bonos uiros debere adniti, ut doctrinam religionis
poster

Theologo-
rum dis-
sensiones.

posteritati q̄ purissimam relinquant. Nullum enim pa-
trimonium aliud locupletius fuerit. Ego igitur, ta-
met si non ignoro, quantum reprehendunt quidam hoc
scriptorum genus, tamē id omittendum non arbitror,
eaq; in re uideor mihi, si non alijs, certe liberis meis et
Christo canere. Dedicavi autem tibi charissime Prin-
ceps, hanc lucubrationem, quia nō alius ex principibus
ad domesticū splendorem, scientiam optimarum lite-
rarum atq; artium simili studio adiunxit, atq; tu, qui
in utraq; lingua tantū promouisti, ut nullum ornamē-
tum latinē dicenti desit. Græcos etiam scriptores ita Encomiō
notos habeas, ut aliquando ingrauiſſimis deliberatio-
literarū.
nibus de Repub. illorum sententijs utaris. Nam hoc
totum doctrine genus non ad inanem ostentationem
amplexus es, sed utilitatis causa, Memini enim te ali-
quando dicere, neminem uideri tibi satis instructū esse
ad Rempublicam regendam, sine harum nostrarum
literarum scientia. Proinde speravi tibi, sic amanti no-
strarum literarum, non ingratum hoc nostrum offi-
cium fore. Ego uero ad hanc causſam etiam sub tuo
nomine edidi hunc commentariolum, quia cū uulgus
hoc tempore studia nostra mirabiliter contemnat, que-
rendus mihi patronus aliquis fuit, qui autoritate sua
non modo hunc libellū, sed authorem quoq; tueretur.
Et cum ad omnium Principū officium pertinet, pub-
lica studia iuuare, & literarū professores defendere,

tum maximè decuit hoc Episcopos facere, quia sine
scientia literarum religio Christiana retinere non po-
test. Itaq; & ueteres Synodorum constitutiones Epi-
scopis præcipiunt, ut doctores literarum in urbibus co-
stituant, qua de re Decretum extat, distinct. 37.
Quare, cum iudicarem te & amantissimum esse no-
strorum studiorum, Et quoniam Ecclesie gubernan-
de destinatus es, arbitrarer te officio etiam ad defen-
sionem nostri ordinis adduci, scripsi ad te, ac peto ut
& hoc meum munus boni consulas, & causam studio-
rum suscipias, quæ nisi summa ope conseruauerint hi,
qui Respublicas tenent, magnum detrimentum accipiet
religio. Habes domesticum exemplum, clarissimum pa-
trem tuum, prælucentem tibi in omni genere uirtutis,
qui quantum nostris studijs tribuat, cum alijs in rebus
sepe declarauit, tum ostendit in eo, qd tibi doctissimos
præceptores præter principum aliorum morem pro-
cul accersuit, quodq; dedit operam, ut non tantum o-
biter attingeres literas, sed ut alius uim atq; utilitatē
earum introspiceres, nec desinit huius tibi studij hor-
tator esse. Nihil honestius facere potes, quàm ut talem
patrem ab omni parte imitari & effingere studeas,
Quod si facies, profectò statues pacis artes principi-
maximè colendas esse, & artes pacis sine literis neq;
retineri, neq; exerceri posse. Vale ex Vuittembergæ.
Anno M. D. XXIX.

SEN

PROLOGVS.

SENTENTIAE in omnibus linguis, sunt aut
 Spræcepta breuia de moribus, aut admonitiones de
 communibus uitæ casibus, de breuitate uitæ, de uarie-
 tate fortunæ, de perfidia hominum, quales exitus ha-
 beant recta facta, aut secus facta, quæ tamen ipsæ sen-
 tentiæ præcepta dici possunt. Sunt enim traditæ à sa- Prouerbio
 pientissimis hominibus, & consuetudine comprobata, rum utili-
 tacitè præcipiunt, quomodo gubernari casus illi uitæ tas.
 debeant, quorum mentionem faciunt. Possunt itaq; in
 unaquaq; lingua receptæ à populo sententiæ, in locos
 communes uirtutum, aut cognatos illis, tanquàm in
 classes distribui, Vt ad Beneficentiam pertinet, Bene-
 ficum accepit, qui digno dedit, Ad amicitiam, Amicus
 certus in re incerta cernitur. Ad fortunam, Fortuna
 quem nimium fouet, stultum facit. Ad experientiam
 seu prudentiam, Discipulus est prioris posterior dies.
 Sic etiam hæ sententiæ Salomonis, uel in locos com-
 munes, uel in decalogum distribui possunt, quoniam
 decalogus fons est omnium præceptorum. Principio
 autem monendi sunt lectores, interesse inter prophe-
 nas sententias, & has, quæ continentur in sacris lite-
 ris, quia prophane sententiæ, cum pepererit eas hu-
 mana ratio, tantum de ciuilibus moribus, aut de eius-
 modi casibus, quos experientia ostendit, præcipi-
 unt. Potest enim ratio de ciuilibus moribus rectè

iudicare ex legibus naturæ, ex quibus, quia diuinitus
animis hominum inscriptæ sunt, omnia honesta præ-
cepta colligit, Multa enim experientia didicit, ut, Ra-
ros esse fidos amicos. Non esse diuturnam improba-
rum sclicitatem. Paucos in rebus secundis modera-
tos esse. Itaq; & de moribus, & de talibus uitæ casi-
bus extant doctorum hominum præcepta, & senten-
tiæ in omnibus penè scriptoribus. Multi etiam nihil ni-
si sententias scripserunt, quoniam putabant ad mores
formandos nihil utilius esse, quàm huiusmodi breuia
oracula semper ob oculos posita habere, ut Hesiodus,
Theognis, Phocilides, Sed sententiæ in sacris literis
non tantum præcipiunt de ciuili consuetudine uitæ,
sed etiam de uoluntate Dei, de timore Dei, de fide, de
cruce, de his locis quoniam iudicare non potest,
aut nullæ aut falsæ sententiæ in humanis literis inue-
niuntur. Nam ut alia omittam, de cruce longè falli-
tur ratio. Neq; enim certo Dei consilio adfligi homi-
nes arbitratur, sed aduersa temerè accidere bonis &
malis. Illud uero multo minus sentit, clamitates nobis
utiles esse, & eos quos Deus adfligit, in primis ab eo
diligi. Sed sacræ literæ docent primum adfligi homi-
nes certo Dei consilio, sicut Paulus ait, Dum iudica-
mur, à Domino corripimur, non ait temerè id accide-
re. Et Christus negat passeres mori sine uoluntate pa-
tris, Deinde docent nos adfligi, ut uocemur ad poeni-
tentiam, quemadmodū ait David, Bonum mihi quod

Sacræ li-
teræ quid
doccant.

humiliaſti me, ut diſcerem iuſtificationes tuas. Et Pau-
lus, Cum iudicamur, à Domino corripimur, ne cum
hoc mundo damnemur. Itaq; in hoc libello Salomonis
ſunt multæ prophetiæ ſententiæ, de timore Dei, de
fide, de cruce, de promiſſionibus, de comminationibus
diuinis. Haſ ſententias in primis oportet obſeruare,
quoniam in prophanis literis nullæ ſunt earum ſimi-
les. Deinde etiam ciuiliū morum præcepta, non om-
nino eodem modo tradunt prophane literæ & pro-
phetiæ. Nam prophetiæ literæ addunt plerunq; ut
promiſſionem, aut comminationem præcepto. Ratio
ipſa docet parentes eſſe colendos, ſed Deus addidit pro-
miſſionem, Si uis eſſe longæuus ſuper terram. Hanc
promiſſionem ratio non uidet, nec ſtatuit à Deo puni-
ri ingratos. Ratio iudicat turpe eſſe mendacium. Sa-
cræ literæ addūt à Deo puniri, Sic enim ait Salomon,
Abominatio coram Deo labia mentientiū. Ratio ſen-
tit magiſtratibus obediendum eſſe, & pœnas publica-
rum legū metuendas, ſed addunt ſacræ literæ, Deum
ulciſci contumeliā magiſtratuū, etiamſi magiſtratus
ipſe ulciſci nequeat. Sic enim ait Paulus, Qui magiſtra-
tui reſiſtit, Iudiciū acquirit. Similes ſententiæ ſunt ali-
quot in Salomone. Ita ſimul docent nos ſacræ literæ
ciuiles mores, & timorem Dei, & fidem, Prophani
ſcriptores tradunt tantum præcepta morum ciuiliū,
nec attingunt doctrinam timoris & fidei.

SENTENTIAE SALOMONIS.

CAPVT I.

Propos-
tio. Ego
tradā sen-
tentias
quasdā,
de piete-
te & bo-
nis mori-
bus.
Huma-
na sapiē-
tia docet
fidere no-
bis ipsis,
hic doce-
tur ti-
mor dei.
Parenti-
bus obe-
dire debe-
mus.
Præmu-
nit initio
aduersus

Alomon filius Dauid, rex Israel
sententias conscripsit, unde di-
scantur sapientia, castigatio, in-
telligentia, prudentia, iustitia,
ius & rectū, unde & calliditatē imperiti, &
pueri scientiam & consilia petant.

Sapientes ubi audierint, proficient, &
cordati industriam consequentur, ut intel-
ligant sententias, interpretationem, sapi-
entum consilia, & exempla.

Timor Dei scientiæ initium est,

Sapientiam & eruditionem stulti ad-
spernantur.

Audi fili paternam castigationem, &
matris tuæ legem ne negligas, Nam ea
demum capiti tuo pulcherrima bulla fue-
rit, & collo torques.

Fili si te inuitauerint peccatores, ne ob-
sequaris. Si dixerint nobiscum ambules,
insidiemur sanguini, abscondamus nos,
ut innocentibus exitium machinemur, &
quemad-

SALOMONIS.

6

quemadmodum inferi uiuos absorbeamus probos, tanquam ruentes in uoraginem, Magnas opes reperimus, ædes nostras spoliis locupletabimus, sortem tuam nobiscum deiice, cōmune sit omniū marisupium, Mi fili non ambules cum eis, arce to pedem tuum ab illorum uia, Nam pedes eorum ad exitium properant, Frustra tenduntur retia uolucris ab oculis, & isti sibi mutuo insidiantur, nec uita eis inter ipsos in tuto est? Hic auari mos est, ne uitæ quidem alterius parcat.

scandalū multitudinis, & res secundas impiiū.
 ὡς ποιεῖ
 μιανῶν
 dixit.
 Frustra conari impios.

Sapientia foris clamat, in plateis uocem adit, multitudini præit, pro portis clauitans, & in urbe concionatur.

Quousque tandem imperiti amabitis imperitiam, & subsannatores subsannatione delectamini, & fatui scientiā odistis? Aduertite animum ad increpationem meā. Ecce spiritum meū uobis efflabo, sententiam meam exponam. Cum uoco uos, recusatis, cum porrigo manum, nemo aduertit animum. Omnia consilia mea negligitis, & increpationem fastiditis.

Hortatio ad penitentiam.

Proinde & ego in calamitate uestra ridebo

PROVERBIA

ridebo uos cū subita mala nihil tale me-
tuentes perterre faciunt. Tum uocabunt
me, ego uero non exaudiam, quærent nō
inuenturi, Nam oderunt scientiam, & ti-
morem domini non elegerunt. Fastidie-
runt consilia mea, & increpationes calū-
niati sunt. Itaq; fructus edent operum
suorum, & consiliis suis saturabūtur, Nam
imperitis exitio sunt illecebræ, quibus in-
cauti capiuntur, & fatuos secundæ res im-
piorum perdunt. Quisquis me audierit,
securus erit & intranquillo.

CAPVT II.

Vnde fit
sapientia
& quo
modo fit
cōparan-
da.

Flli, si acceperis uerba mea, & mandata
mea apud animum reposueris, ut au-
scultes sapientiæ, accōmoda cor, ut pro-
be intelligas. Nam si postulaueris intelli-
gentiam, eamq; accerueris si uelut argen-
tum quæsieris, & inuestigaris, tanq̃ thesau-
ros, intelliges timorem Domini, & Deum
cognosces,

Fructus
sapientiæ.

Deus enim ex ore suo sapientiam & sciē-
tiam, intelligentiam largitur. Rectius dat
successum. Protegit probos. Ius tuetur.
Et iter sanctorum suorum custodit, ita de-
mum

SALOMONIS.

num intelliges iustitiam, ius, recta, & bonas uias omnes.

Cum amabis sapientiam, & placuerit tibi scientia, consilium seruabit te, & intelligentia custodit te, eripiet quæ te a mala uia, & a uiro peruersa loquente, & ab iis, qui regiam uiam relinquunt, & in tenebris ambulant, qui scelere & peruersitate gaudent, quorum peruersæ uia sunt, quos ipsorum uia arguit desertores esse.

Eripiet item sapientia te a muliere aliena, quæ se blandiciis uenditas, & relicto pristino marito, pacti diuini obliuiscitur. Nam ruinam minatur domus eius, & uia eius ad interitum ducit. Quotquot ad eam accedunt, pereunt, Propterea uiam bonam insisto, & uitam iustorum obserua, Recti in terra perdurabunt, & probi in ea superstites erunt. Impii e terra extirpabuntur, & funditus delebunt quotquot cõtenuit deũ.

CAPVT III.

Flli, ne capiat te obliuio legis meæ, & præcepta mea infige cordi tuo, progabunt enim uitam tibi, & pacem adferent, Misericordia & ueritas non deserent te.

Suo

PROVERBIA

Suspende hæc a collo tuo, & inscribe
tabulis cordis, Inuenies enim gratiã & fœ-
licem prudentiã corã Deo & hominibus.

I.

Primum
præceptũ
Decalo-
gi.

Confide Deo toto corde.

Et prudentiæ tuæ ne innitaris,

II.

In omnibus uis tuis agnosce eum,

Et ipse diriget gressus tuos.

III.

Non confidas sapientiæ tuæ,

Time deum, & recede a malo, Id umbi-
lico tuo salubre est, & rigat corpus.

IIII.

Pertinet
ad secun-
dum præ-
ceptum,
scilicet

ad mani-
festũ cul-
tum dei.

De cruce

Honorem habe deo de substantia tua,
& de primitiis omnium prouentuum tuorum.
Ita fiet, ut horrea tua impleantur ad facietar-
tem usque, & torcularia musto exundent.

V.

Castigationem dei ne repudies, & ne
stomacheris, cum corripuerit te, Quem
enim diligit Deus, hunc castigat eoque
pater filio delectatur.

Beatus est qui sapientiam inuenit, & qui
consequitur intelligentiam, Melior est enim
fructus

SALOMONIS.

fructus eius q̄ argenti, & prouentus eius
uberiores sunt auro, præstat gemmis, &
preciosa oīa uincit, Vitæ prorogatio est
ad dextram eius, & ad sinistram diuitiæ &
gloria uia eius amabilis est & scelix, Hac
lignum uitæ est, cuiuscunq; contigerit, bea-
tus est quisquis eam nactus fuerit. Deus
sapientia fundauit terram, & condidit cœ-
lum intelligentia, & scientia eius abyssi de-
riuantur, & nubes rorem pluunt.

Fili, huc defige oculos, ne successum
& consiliū amittas. Hac uitem anime sup-
peditant, & ori gratiam, Securus ambula-
bit in uia, nec pes impinget, Cū dormies
non terreberis. Cum ibis cubitum, suauiter
dormies, nec metues subitua mala, & im-
piorum tumultum. Deus enim tuebitur
te, & custodiet pedem tuum, ne capiaris.

VI.

Ne recusa benefacere aliis, si a Deo sup-
peditet tibi, unde largiri possis.

VII.

Ne dic proximo tuo, Abi, redi, cras da-
bitur, cum modo possis gratificari.

VIII.

Ne

Præcepta
charita-
tis.
Bis dat
qui cito
dat.

PROVERBIA

Descāda
lo, ne of-
fensi se =
cūdis re-
bus ipio-
rum defe-
ramus
deum.

Huc per-
tinet Ps.
36. Noli
emulari
Mīne &
pmissio-
nes addi-
te p̄cep-
tis, exi-
gūt & tī-
morē &
fidem.
Instruit
ad horta-
tionem.
Subinde
idē incul-
cans, ut
uerbo
dei obtē-
perem⁹.

Ne machinare proximo malum, qui
abs te nihil metuit.

IX.

Ne litiga frustra cum homine, qui te
non læsit.

X.

Ne æmulare hominem iniustum, nec
elige uiam eius. Quia abominatur deus
desertorē, & rectis ostendit consiliū suum.

Domui impii maledicit deus, Sed habi-
taculis iustorum benedicit.

Subsannatores subsannat, & humilium
miseretur.

Hæreditas sapientum gloria est. At ex-
ultatio fatui est ignominia.

CAPVT IIII.

AVdite filii paternam castigationem
& adiiçite animum ad cognoscen-
dam intelligentiā. Doctrinā enim bonam
uobis propono, legem meam ne relinqui-
te. Fui & ego patris mei filius, & inter fi-
lios matris tenerrimus & unicus, docuit
mee dixit.

Si doctrinā meā amplexus fueris & p̄-
cepta mea custodieris, uiues, Compara sa-
pientiam

SALOMONIS.

pietiam, compara intelligentiam. Ne obliuifce-
re, ne difcede a sermone meo. Seruabit te
fi non deserueris. Custodiet te, si dilexeris.

Præ omnibus fructibus sapientium com-
para sapientiam, & præter facultates tuas
intelligentiam posside. Quod si eam ma-
gnificeris, te uicissim exaltabit, Si fueris
eam amplexus, uicissim te glorificabit, or-
nabit, & coronabit.

Audi fili, & sermonem meum accipe, ut
prorogetur tibi uita. In semitam sapien-
tiæ, & in regiam uitam deducam te, ubi iter
faciens non angeris, nec tues cum curre.

Perdura in castigatione, ne defatiga-
ris, obserua eam, uitam enim adfert tibi. In se-
mita impiorum ne uersare, nec incedere in
uia malorum, sed deuota eam, nea per eam tran-
seas, deflecte ad ea præteri. Neque enim dor-
mire possunt, nisi malum aliquod facinus
petrarint. Nec capiunt somnum nisi ruinam
fecerint. Victitant enim pane impie que-
sito, & uinum bibunt iniuste partum. Via
iustorum sicut lux inclarescit, quæ subinde
fit illustrior, ad medium usque diem. Via im-
piorum ceu caligo est, nesciunt ubi ruant.

B Fili

quia nisi
regamur
uerbo
dei, futu-
rum sit,
ut in ua-
rios er-
rores pec-
cata, cala-
mitates
incida-
mus. Idem
docet
Psalm. 118

PROVERBIA

Præcepta defer mone, oculis & incessu. Fili aduerte animū ad sermonem meū, ad sermonem meum inclina aures tuas, in hunc defige oculos, adserua in corde tuo: Vitam enim adfert iis, qui inuenerint eum, & est salubris omnibus. Summa cura custodi cor tuū, inde uita enim egreditur.

Os. Depone peruersos sermones, & blasphemata labra remoue abs te.

Oculi. Ne passim uagentur oculi, sed recta te præcurrant.

Incessus Recta incede, & uia tua recta sint. Nec declina ad dextram aut sinistram, Deflecte a molo.

CAPVT V.

Fili, animaduerte sapientiam meam, aures accomoda prudentiæ, ut obserues consilia, & custodias scientiam.

Prohibet scortationē. Stillans fauus est scortios, & mollius est q̄ oleum collum eius. Verum postrema amara sunt uelut absynthium, & acuta ceu gladius, pedes eius ad mortem descendunt, & ad inferos properant gressus eius. Nō recta incedit in semita uitæ, uagi sunt gressus eius, quos nec ipsa agnoscit.

Proinde

SALOMONIS.

Proinde fili ausculta mihi, nec a sermone meo discede, uiam eius procul fugito, nec accede ad fores aditum eius.

DE PRODIGALITATE.

Ne des aliis facultates tuas, & annuos Crudeles uocae
prouetus tuos ne effundas in crudeles, ue
opibus tuis alieni ditescant, & pecunia q sui cō-
tua in alienas aedes trāsferatur. Tandem modi
enim genes, ubi uictū tuū consumpseris, causa si-
ac dices: Cur odi castigationem, & incre- mulant
pationē subfannaui. nec magistris auscul- cum ali-
taui, nec aures prēbui iis, qui meliora do- quibus
cebant, pene obruerunt me omnia mala, amicitia
cum in conciliabulis hominum uersarer.

DEVS RERVM

propriarum.

Bibe aquam tuis fontibus, & tui fon- Pręcipit
tis riuulos bibi. Fontes tui foras deriuē- labor:
tur, & riui promanent in plateas. At tu
dominus esto horū solus, nō alieni tecum
benedicentur enim fontes tui.

DE CONIVGIO.

Exhilarer te uxor, quam adulescens du-
cis, ceu iucūdia cerua, & uenustus hinnu-
lus, Illius amore perpetuo contentus esto,

PROVERBIA

& amore eius semper frueri.

VITUPERAT SCOR-

tationem.

Cur seduceris fili mi a scorto, & alienā amplecteris mulierem? Non procul oculis Dei sunt viæ hominum, is omnes eorum semitas considerat. Sua ipsius improbitate impius capitur, & suis laqueis irretitur. Morietur cū nō sit castigatus, eritq; ei exito ingens stultitia.

CAPVT VI.

Fili si pro altero spoponderis, obstrinxisti fidem tuam, irretitus es tuis uerbis, captus tuo sermone. Proinde fac ut expedias te, postea quam in manus proximi incidisti, uade, curre, insta pximo tuo, ne concedas somnum oculis, neue obdormiant palpebræ. Euade, sicut e manibus uenatoris caprea, aut auicula e manibus aucupis euadit.

Ocium
excreta
deus.

Abi piger ad formicam, contemplare mores eius ut sapiens fias. Illa tamen si nec principem, nec præfectū, nec ducem habeat, tamen æstate cibum parat, & colligit in messe alimentum. Quandiu piger dormies?

SALOMONIS.

mies! Et quando a somno surges! paulum modo, in quis, dormitabo, paulum modo somno uacabo, paulum modo conseram manus, & componam me ad recumbendum. At interea ceu uiator ueniet inopia, & obruet te paupertas ceu latro.

Nihili homo, uir iniquus ore peruerso incedit, Fingit uultum ac in cessum, digitis gesticulatur, peruerso corde, malū semper molitur, & contentionū author est. Proinde mox obruetur calamitate, cunctereturq; neq; quisq; mederi poterit.

Hæc sex odit Deus, septimū etiam plaine abominatur. Superbos oculos, Mendacem linguā, Manus quæ innocēter sanguinem fundunt, Cor iniqua cōsilia machinans, Pedes qui properant ad mala. Testem mendacem, Authorem dissensionis inter fratres.

Fili, præcepta patris observa, & legem matris ne reicias, alliga ea cordi tuo, & adnecte gutturi. Cum ambulaueris ducent te, cū dormies excubabunt sup te, & cum surges eloquere ea. Est em præceptū lucerna, & lex lumen, & uitam adfert in-

PROVERBIA

crepatio & castigatio. Memineris præceptorū, ut custodiant te a scelerata muliere, & a blanda lingua scorti, Ne pulchritudine eius inflāmetis, neue capiant te oculi eius. Captat enim scortū frustum panis, adultera uitæ etiam insidiatur.

Contagio mali

Sicut fieri nequit, quin adurat uestem, quisquis ignē i sinu fouerit, & pedes haud dubie læserit, quisquis supra carbones incesserit, ita quisquis ad alterius uxorem accesserit, q̄ quis attigerit, feret in fortuneiū.

Non est probro furi, cum esuriens furatur, ut uitam sustentet. Nam deprehensus uel septuplum, aut rem familiarem suam uniuersam rependerit. At stulti cum moechantur, uitam amittunt, plagam & dedecus auferunt, nec ignominiam unquam abolere possunt. Nam apud uirum, cū zelotypia utitur, non est ueniæ locus, sicubi ulcisci datur, nec ignoscet, ut maxime placare coneris, nec muneribus, quamuis multa offeras, flecti sequitur.

CAPVT VII.

DE ADULTERIO.

Flli sermonē meum serua, & præcepta mea manda memoriæ. Quod si ser.

SALOMONIS.

naueris praecepta mea, & legē meam ue-
 lut oculorum pupillas, uita tibi contingit,
 Age suspēde ea a digitis tuis, inscribe ta-
 bulis cordis tui. Complectere sapientiam
 tanquam sororem, & intelligentiam tan-
 quam amicam, ut custodiant te ab aliēna
 muliere, a scorto quod blandiciis tibi in-
 fidiatur. Ego cum per fenestrā gedium mea-
 rum per cācellos prospicerem, uidi inter
 imperitos adolescentē stultum, crepuscu-
 lo transeuntem in platea ad angiportum,
 nō procul a scorti aedibus, Ecce ibi occur-
 rit ei mulier meretricio habitu, fraudulen-
 ta, clamosa, male morata, cuius pedes do-
 mi nunq̃ quiescunt, & quæ insidias strue-
 re solet domi, foris, in uicis omnibus. Hæc
 amplexa iuuenem dissuauiat impuden-
 ter, & inq̃r. Sacrum hodie feci, quare prodii
 ut quærerē te, ac occurrerē tibi, bene ces-
 sit. inuenite, læctum ornaui uarie, & con-
 strui ægyptiis tapetibus, frondibus, myr-
 rha aloë & cynamomo. Ades, amoris
 indulgebimus, neq̃ enim domi maritus
 exhilarabilis, neq̃ enim domi maritus
 est, sed procul abiit, accepto secum uiati-

PRVOERBIA

co, nec certum est quando sit crediturus,
luuenis multis illecebris & blandiciis
expugnatus ac perpulsus, sequitur, & ceu
ad lanienam bos ac uelut cōpedibus inie-
ctis quibus fatui uincti cohercentur, per-
git, donec telo iecur ictum findatur, & per
inde atq; auis ad laqueum. Properat igno-
rans se insidiis excipi.

Proinde filii audite me & animaduerti-
te uerba mea. Ne expatietur ad uias eius
cor tuum, neue ingrediare semitis eius.

Multos em̃ sauciauit ac strauit, & omnes
fortes ingulauit. Domus eius uiæ infe-
rorum sunt, ista cō ad mortem iter est.

CAPVT VIII.

Rursus
adhortat̃
ut uerbū
dei co-
gnoscat̃,
ut uerbo
dei obtē-
perent.
Dicitaũt
sē conspi-
cua loq̃,
quia uer-
bum dei
debet
omnibꝫ
esse notū

Nonne sapientia clamat, & intelli-
gentia edit uocem: in summis uertici-
bus, in uia inter semitas stans, iuxta por-
tas ciuitatis in foribus clamat: Vos uo-
co uiri, uox mea ad filios Adam: intelli-
te imperiti astutiam, & fatui resipiscite. Au-
dite, loquar enim conspicua, & aperiam
labia ut recte doceam. Quia ueritatem lo-
quetur guttur meum & abominantur la-
bia mea impium, lusti sunt omnes sermo-
nes

SALOMONIS.

12

nes oris mei. Non est in eis peruersum ac
subuersio. Plani sunt prudentibus, & recti
sunt scientiam sectantibus. Accipite casti-
gationem meā pro argēto, & scientiā pro au-
ro electo. Quia melior est sapiētia marga-
ritis, & omnia iucūda nō possunt ei cōferri

Ego sapiētia adiungo mihi astutiā, &
scientiam consilii.

Timor Dei odium est mali. Super-
biam & arrogantiam, & uiam malam &
os peruersum odi.

Penes me consiliū & successus est. Ego
intelligentia sum, penes me est potentia.
Per me reges regnant, & principes consti-
tuunt iusta. Per me domini dominan-
tur, & regnant omnes iudices terræ.

Ego diligentes me diligo & querentes
me, Diuitiæ & gloria penes me. Opes
duraturæ & iustitiæ. Melior est fructus
meus auro & ebrizo, & prouentus meus
argento electo. In uiam iustam duco, &
in semitas iudicii, ut recte ditem diligen-
tes me, & thesauros eorum cumulem.

Dominus possidet me initio uia suæ.
ante opera eius eram; Ab eterno ordinata

B v sum

omnib9
esse ob
oculos.

Deut. 6.

Plani
prudenti
bus, iux
ta istud.

Intelle-

ctus bo-

nus om-

nibus fa-

cientib9

ea.

Illi enim

intelli-

gunt uer-

ba Dei,

qui spiri-

tu Dei

aguntur.

q̄riment

deū, qui

credunt

Deo.

Verbi

potentiā

creatiōe

probat.

PROVERBIA

sum, ab initio ante terram. Nondū abyssi
erant cū formarer, nondum fontes aquis
redūdabant. Priusquam mōtes submersi
sūt aquis, & ante colles formata sum. Nō
dum fecerat terram, & fines eius, & uerti-
ces puluerum orbis, cum cœlum erigeret,
ibi ego eram. Cum circulum constitueret
abyssus, cū nubes desuper firmaret. Cum
fontes abyssi conderet, cum poneret ma-
ri terminū, & aquis ne prætergrediantur
locum suū. Cum constitueret fundamen-
ta terræ, aderam, adiurabamq; sum in de-
liciis eius quotidie, ludo corā eo semper,
ludo in orbe terræ eius, & delecto filios
hominis.

Nunc itaq; filii audite me, Beati, qui
uias meas obseruant. Audite castigatio-
nem, & sapite, & ne negligere. Beatus qui
audiet me, & aduigilat ad fores meas quo-
tidie, ad obseruanda limina ianuæ. Vi-
tam enim inuepit, quisquis me inuenerit;
& hauriet uoluptatē a Domino. Qui pec-
cauerit in me, iniuriis est animæ suæ.
Quisquis odit me mortem diligit.

CAPVT IX.

SA.

SALOMONIS.

23

Sapientia ædificauit domū suam, do-
slauit innumeras columnas, mactauit
uictimas, & fudit uinum, & instruxit men-
sam suam. Misit puellas suas uocatū ad
arcē excelsam ciuitatis. Imperiti huc de-
clinant. Et stultis dixi: Venite, comedite
panem meū, & bibite uinū qđ miscui uob.

Si reliqueritis imperitiam, uita contin-
get uobis, & ingrediemini in uiam intelli-
gentiæ.

Qui castigat subsannatorem, ignomi-
nia adficietur. Et corripiens impium, cū-
taminabitur.

Ne corripe subsannatorē, ne oderit te.

Si corripueris sapientem, diligit te.

Da sapienti, & sapientior erit,

Si docueris iustum prudentior erit.

Initium sapientiæ timor Domini, & in-
telligentia est sancta cognoscere. Nā per
me uita prorogatur, & augentur anni tui.
Si sapiēs, tibi sapiēs, & si subsannator fue-
ris, tu feres.

Mulier fatua, clamosa, blanda & ignaua
sedet in foribus domus suæ, in sella excel-
sa urbis, Vocas prætereuntes & qui recta
incedunt, Imperiti huc declinant, Et stul-
tis

Hęc alle-
goria si-
gnificat
verbum
dei reue-
latum es-
se mun-
do, & in-
uitari
oēs ad
cognito-
nem dei,
& ad bo-
nos mo-
res, sicut
& Pro-
phete cla-
mitant, &
Audite
oēs gētes
& simi-
lia. Cōue-
nit cū sen-
tētia Cri-
sti. Ne
detis qđ
sanctū ē
canibus.
Sancta
cognosce-
tis

PROVERBIA

re. q. d. intelligē
tia est, nō
res pro-
phanas,
sed uolū
tatē Dei
cogno-
scere iu-
diciū &
miseri-
cordiā.

tis ait. Aquæ furtiua dulces sunt, & pa-
nis clandestinus incundus est. Ne scit
quod mortui ibi sint, & in profundo infer-
no conuiuæ eius.

FINIS ADHORTATIONVM

quas proœmij uice operi preposuit.

CAPVT X.

I.

Sapiens filius patrem gaudio adficit,
Ac stultus filius matrem affligit.

II.

Hic pri-
mū inci-
pit texere
Caralo-
gū sentē
tiarum.

Non profunt thesauri impio,
Iustitia uero liberat a morte.

III.

Nō perdet Dominus fame animam iusti,
Improba consilia impiorum perdet.

IIII.

Promit,
tit pñs
bona,
Præcipit
laborē.

Egestatem adfert manus ociosa,
Sed manus sedulorum ditescit.

V.

Qui colligit in messe prudens est.
Et qui dormit in æstate confundetur.

VI.

Benedicetur capiti iusti.
Et impiorū obruet iniuria ab ipsis cō-

VII.

(cepta

SALOMONIS.

19

Memoriæ iusti benedicetur,
Sed nomen impiorum sordebit.

VIII.

Sapiens cordi accipiet præcepta,
At stultum os uapulabit.

IX.

Probus ambulat secure,

Qui uero peruertit uias, deprehendetur. Mon esse

X.

Fingens uultum damnum dabit,
Et stultum os uapulabit.

XI.

Vena uitæ, os iusti,

Os impiorum in iuria opprimer.

XII.

Odium excitat contentiones,

Et omnia dilecta tegit charitas.

XIII.

In labiis sapientis inuenitur sapientia,

Et uirga in tergo stulti.

XIII.

Sapientes seruant scientiam,

Os stulti accersit sibi perniciem.

XV.

Opes diuiti sunt ei uice arcis,

Inopia

pax ipsiis
Ni caue
ris, hypo
crita fal
let te.

Noris,
non ode
ris.

Narren
soll man
mit solbē
lausē.

Gut mas
et māt.

PROVERBIA

πλοῦτος Inopia uera facit pauperem pavidum,
ὑβρις XVI.

Impio- Opus iusti adfert uitam,
rum con Prouentus impii peccatum,
filia non XVII.

succedūt Perferre castigationē, conducit ad uitam,
Crucem Et deserens increpationem, errabit.
cōmēdat XVIII.

Disimulant odium mendaces,
Est stulti conuiciantur.
XIX.

Garrulus non uitat peccatum,
Prudens est, qui labia sua frænat.
XX.

Lingua iusti est præcipuum argentum,
Cor impium nihil est.
XXI.

Labia iusti multos pascunt.
At stultis exitio est stultitia.
XXII.

Benedictio Domini diuites facit,
citra molestiam,
XXIII.

Cum scelus perpetrat stultus ridet,
Id uero animaduertere, sapientia est,
Acci-

SALOMONIS:

XXIII.

Accident impiis quæ metuunt,
Iustis contingent quæ desiderant.

XXV.

Impius ceu tempestas præterit,
At iusti fundamentum perpetuum est.

XXVI.

Vt acerû dentes, & fumus oculos ledit
Sic piger eos, qui miserunt eû, cruciat.

XXVII.

Timor domini prorogat uitam,
Et anni impiorum breues sunt.

XXVIII.

Iustos læta manent,
Et spes impiorum perit.

XXIX.

Via domini addit animum Probis,
Frangit animos malis improbitas.

XXX.

Iustus perpetuo non euerterur.
Et impii non erunt superstites in terra.

XXXI.

Os iusti propagabit scientiam,
At lingua perfersa perit.

XXXII.

Labia

PROVERBIA

Labia iusti meditantur bona,
Sed os impiorum peruersa meditatur.

CAPVT XI.

I.

Libram iniustam abominatur Dñs.
At pondus iustum delectat eum.

II.

Superbiæ comes est contumelia.
Sed apud humiles est sapientia.

III.

Integritas rectorum deducit eos,
Exitio est impiis deflectere a iure.

IIII.

Non prosunt diuitiæ in die iræ,
At iustitia liberat a morte.

V.

Iustitia integri dirigit uiam eius,
At impietate cadit impius.

VI.

Iustitia rectos liberat.

Et improbitate sua capiuntur scelerati.

VII.

In morte hominis impii, perit spes.

Et expectatio impiorum perditio est.

VIII.

Et contu-
meliosi
sunt su-
perbi, &
uicissim
contem-
nentur.
ἡδὲ κα-
κῆ βού-
λη τῶ
βουλεύ-
σαι ζικα
3511.

SALOMONIS,
VIII.

Iustus eripitur ex aduersitate,
Et pro eo perit impius.

IX.

Ore simulator euertit proximum suum,
Sed iusti liberantur ac deprehendunt.

X.

Cum florent iusti, gaudet ciuitas.
Et in perditione impiorum lætatur.

XI.

Benedictione rectorū fortunatur ciuitas,
At impiorum consiliis euertetur.

XII.

Qui famam proximi lēdit, stultus est,
At uir intelligens tegit probra.

XIII.

Susurro reuelat arcanum.
At qui fideli animo est, rem tegit.

XIII.

Sine gubernatione corruiť populus,
Salutem adferunt multi consultores.

XV.

Male adfligitur, qui sponderit pro alio,
Et qui uitat stipulationes, securus est.

XVI.

Vis non
seruat res
publicas
sed consi-
lium.
πολιτεία
& quod

C Mu.

PROVERBIA

aic multi
consulco
res. Pro-
pertius,
Ampla
fatis for-
ma pud-
icia.
Verū a-
mici offi-
cium.

Mulier quæ honorem tuetur gratiosa est,
Fortes sunt, qui diuitias augent.

XVII.

Beneficus suū ipsius genium defraudat,
Crudelis uero damnū etiā ppinquo dat

XVIII.

Impius opus facit irritum.

At qui serit iusta, mercedē ppetuā con-

XIX,

(sequetur,

Iustitia conducit ad uitam,

At qui sequitur maliciā, mortē accersit.

XX.

Abominatur dominus cor peruersum,

Et placent ei probi.

XXI.

Mali quanq̃ inter se cōspirēt, nō elabent.

Semen iustum euadit.

XXII.

Ampla=
fatis for=
ma pud-
icia.

Mulier formosa quæ immodesta est,

Similis est porco, naribus aureū torquē

XXIII.

(gerenti

Desyderium iustorum bonum est.

Expectatio impiorum est indignatio.

XXIII.

Quidam largiuntur, & tamen dītescunt,

Qui

18 17
SALOMONIS.

Quidam parci, tamen si magnas opes habeant, tamen sunt pauperiores.

XXV.

Liberalibus benedicere deo

Qui liberaliter benedicit, impinguatur,
Qui inebriat, inebriatur.

XXVI.

Ei, qui non communicat frumentum, maledicet populus.

Et benedicet capiti uenditis frumentum.

XXVII.

Bona eueniunt, bona quærentibus.

Mala accidunt, mala quærentibus.

XXVIII.

Qui confidit diuitiis suis, corruet.

Et iusti ceu folium uirebunt.

XXIX.

Qui perturbat domum suam, uentos accersit.

Et stultus seruiet sapienti.

XXX.

Fructus iusti est lignum uitæ,

Et capit animas sapiens.

Cum iustus in terra persoluat.

Quanto magis impius & peccator!

CAPVT XII

Discordia summa
me res dilabuntur.
Nihil
melius
clementia.
Cum iusti ad fliguntur,
haud

C ii

Qui

PROVERBIA

dubie nō
ignosce-
tur ipiis
tamen si
corā mū
do paria
tur, deus
tamē cō-

Mulierē
deceat esse
οικονομ
& custo-
dem rei
familia-
ris.

I.

(erit,

Qui diligit castigationē prudētior
Qui uero disciplinā odit stultus ē,

II.

Bonus haurit uoluptatem a deo.
Sed uir scelestus damnabitur.

III.

Impietas nulli prodest,
At iustorum radix non commouebitur.

III.

Mulier sedula corona est uiri,
At inhonesta mulier tabefacit ossa.

V.

Cogitationem iustorum iudicia sunt,
Industria impiorum fraus est.

VI.

Verba impiorum insidiantur sanguini.
At os iustorum liberat.

VII.

Euertentur impii, & non erunt,
At iustorum domus durabit.

VIII.

Propter prudētiam suam laudabitur uir,
At improbus pudefiet.

IX.

Homo uilis pui suum offitium facit,

Præ-

SALOMONIS.

Præstat glorioso qui pane indiget.

X.

Agnoscit iustus iumentorum suorum animas,

At cor impiorum crudele est.

XI.

Qui agrum suum colit, satur erit panum,

At qui sectatur ocium, stultus est.

XII.

Exitum uenantium ipsi, quidquid desiderant.

At iustorum radix ferax est.

XIII.

Peccato labiorum irretitur malus,

Sed euadit ex aduersitate iustus.

XIIII.

Ex fructu oris quisque saturabitur bono,

Et retribuet homini iuxta opera sua.

XV.

Via stulti recta est in oculis suis,

At sapiens consilium audit.

XVI.

Stultus statim prodit iram suam,

At dissimulat iniuriam callidus.

XVII.

Veraces iustitiam palam faciunt,

Mendax testis fallit.

C lli

Tej

ἐπ' ἄρταμ

ἔλαχε

ταῦταμ

κὸς με

Nulla re

abucitur

iustus.

ἦδε κακὸν

βοῦλη

&c.

PROVERBIA

XVIII.

Plures
necat lin-
gua q̃
gladius.
Menda-

Temere loqui, p̃inde est, ac gladio fodere,
At sapiendum lingua salubris est.

XIX

cē oportet me-
morem
esse, Pre-
cipitur.

Verax labium firmum est semper.
Et mox uariat lingua mendax.

XX.

ἡδὲ καὶ κη

Qui machinantur mala, frustrantur,
Et gaudium aput pacifico erit.

XXI.

βούλη
&c.

Non accidet iusto dolor,
At impii obruentur malo.

XXII.

Abominatur dominus mentientia labia,
At ueraces placent ei.

XXIII.

Metiri se
quenquā
suo mo-
dulo ac
pede ue-
rum est.

Non ostentat homo callidus scientiam,
At cor stultum prædicat stultitiam,

XXIII.

Prædicat
labor ac
diligētia
Euange-
lio erigū-
tur con-

Manus sedulorum dominabitur,
Ociosa sub tributo erit.

XXV.

Sollicitudo in corde uiri cruciat eum,
Bonum uerbum exhilarat eum.

XXVI.

Iustus fælicior est proximo suo,
At uia impiorum decipiet eos.

SALOMONIS. 19

XXVII.

Negotiatio ociosi non est foelix.

At seduli ditescunt.

XXVIII.

In semita iustitiæ uita est,

Et in uia recta non est mors.

CAPVT XIII.

I.

(net.

Filius sapiens paternā eruditionē susti-
At subsannator nō audit increpationē

II.

De fructu oris unusq; bona cōsequitur.

Et anima contemptoris punietur.

III.

Qui custodit os suum uitā suam custodit,
Vt qui temere apit labia sua, terrebitur.

IIII.

Cupit piger & eger,

Et anima sedulorum saginabitur.

V.

Mendacium odit iustus,

At impius confundit & maledicit.

VI.

Iustitia seruat probos,

Et impietas deflectit ad peccandum.

C iiii

Di-

Succes-
a deo est.

Diligē-
tiam præ-
cipit.

Diligē-
tiam præ-
cipit.
Impi-
uoluptas
est alienā
famā se-
dere.

PROVERBIA

VII.

Diuites quidā sunt tamen si nihil habeant,
Pauperes alii sunt tamen si magnas opes habeant,

VIII.

Redimunt uitam diuitiā,
Et egenus nō perfert increpationem,

IX.

Lux iustorum gaudium adfert,
At lucerna impiorum extinguetur,

X.

Prorsus inter superbos est contentio,
Et sapiētia est apud eos, q̄ consilia q̄runt,

XI.

Parfimo Opes prodigalitate minuuntur,
Et parsimonia augentur,

XII.

Spes quæ differtur cruciat cor,
Et lignū uite est, si cōtigerit id qđ cupis,

XIII.

Qui contemnit uerbum, dolebit.

Qui timet mandatum, pace fruatur.

XIIII.

Institutio sapientis, fons uitæ est, ad uitam
dos laqueos mortis.

XV.

Fœlix

SALOMONIS, 62

Fœlix prudentia iucunda est,
At uia contemnentium aspera est.

XVI.

Omnia facit callidus cum scientia,
Fatuus stultitiam prodit.

XVII

Nuncius impius coniciet in mala,
Legatus uerax salubris est,

XVIII.

Egestas & ignomina penes eum est, qui
castigationem negligit.

At qui obseruat increpationes, honora ad
ficietur.

XIX

Presens uoluptas delectat animam,
Et abominatur fatui declinatē a malo.

XX.

Qui cū sapientibus uersatur, sapiens erit,
At stultorum socius male habebit.

XXI.

Peccatoribus mala impendent,
Et iustis reddetur bonum.

XXII.

Boni relinquent heredes filios filiorum,
Et reponuntur iustus opes peccatorū,

XXIII.

C v Mul.

cernere
in Ahito
phel, De
mosthe-
ne, Cice-
rone, Te
mere per
gunt fa-
tui, iux
ta parces
miam.

Der ha-
spel miß
in fact.

Oderunt
crucē im
pñ.

Talis us-
nusquis-
que, qua-
lum uti-
tur cons-
uetudi-
ne.

Psal. 36

PROVERBIA

Multum escæ est in sulcis pauperum,

At alii per iniurias parant opes.

XXIIII.

Pædago-
giam præ-
cipit.

Qui abstinet uirgam, odit filium suum,

Qui uero amat eum, quærit ut erudiatur.

XXV.

Iustus comedit, & sit satur,

Venter impiorum eger;

CAPVT XIII.

I.

Sapiens mulier ædificat domum suam,
Stulta uero euertit eam.

II.

Qui timet Deum, recte ambulat,

Qui cõtemnit eum, e uia eius discedit.

III.

In ore stulti, superba est uirga,

Et labia sapientium obseruat.

IIII.

Labor
præcipit.

Vbi non sunt boues, præsepe uacuum est,

Sed multi prouetus obueniunt robustum
(bouem.

V

Testis uerax non mentitur,

Mendaces confidenter mentiuntur.

VI.

Querit

SALOMONIS.

Quærit subsannator sapientiã, & non inuenit,

Et scientia cordato facilis est,

VII.

Si incideris in stultum, non deprehendes labia scientiæ,

Id est imperito nunq̃ quicq̃ iniustius,

VIII.

Sapientia callidi est uiam suã obseruare,
At stultitia fatuos fallit.

IX.

Stultus subsannat delictum,
Et recti placent.

X.

Dum cor angitur, non capitur solatiis,
quæ cætrinsecus adhibentur.

XI.

Domus impiorum euertetur,
Sed tabernacula rectorum floreunt,

XII.

Plurisq̃ uidetur uia recta, cuius exitus est
uia mortis.

XIII.

Etiam in risu dolet cor,
Et finis calamitas.

XIIII.

Subsannatores contem-
nunt sapientiã
dei, ideo demen-
tantur.

Esai. 28.
Domi sapiendũ,
nō foris.

Pertur-
bato cor
di nihil
est iucũ-
dum.

Fallitur
caro sua
iustitiæ
sapientiã.
Huma-
na sola-
tia pere-

Dabunt unt.

PROVERBIA

Dabunt poenas reprobī,
Et conculcabunt eos probi.

XV.

Præcipit
ut malos
doctores
uitemus.

Imperitus credit omnia.

At callidus animaduertit gressus suos.

XVI.

Sapiens timet & discedit a malo.

At stultus pergit confidenter.

XVII.

Qui non
modera-
bitur iræ,
infectū
nollet esse
dolor qđ
suaserit.
Iusti im-
perabūt
impijs,
iudica-
bunt im-
pios, ta-
metſi ali-
quanti-
ſper op-
primant
Polliceſ
bona
pijs.

Impatiens iræ designat ſtultitiam,

At cautus odit ſtultitiam.

XVIII.

Penes imperitos ſtultitia eſt,

Sed callidi coronantur ſcientia,

XIX.

Curuabūt mali in conſpectu honorū,

Et impii ad portas iuſtorum erunt.

XX.

Etiam proximo odio eſt pauper.

Et multi ſunt diuitum amici.

XXI.

Contemnit proximum ſuum peccator,

At beatus erit, pui miſereſ calamitoſi.

XXII.

Nonne fruſtratur qui machinant malū?

Et benigne & fideliter agetur cū bonis.

La. or

SALOMONIS. 22
XXIII.

Labor abundantiam adfert,
Vbi uerbis res geritur, inopia est.

XXIII.

Diuitiæ sunt ornamenta sapientibus,
Stultis nihil nisi iustitia est.

XXV.

Verax testis liberat animas.
Et mendax decipit.

XXVI.

Timor Domini securos facit,
Et timentes Deum bene habebunt.

XXVII.

Timor Dei fons uitæ, ad uitandos la-
queos.

XXVIII.

Frequentia populi regem decorat,
Et formidat qui paucis est stipatus.

XXIX.

Patiens multa intelliget,
Iracundus prodit stultitiam.

XXX.

Hilaris animus uita est,
Et tabefacit ossa inuidia.

XXXI.

Qui pauperem calumniatur, conuitium
facit eius factori.

Laborē
præcipit.

Vere ius
dicare sa-
lutirebus
pup.
Pis bo-
na pro-
mittit.

Ornamē
to ist præ-
cipi, con-
cordia
populi.
Inuidus
alterius
animus
rebus
marces-
cit opi-
mis.

PROVERBIA

Deus au- Et honorat deū, quisquis miseret pauperi
tor pau- XXXII.

pertaris. Succumbit in calamitate impius.
Et spirat etiam in morte iustus.
XXXIII.

In animo cordati uersatur sapientia,
Et inter stultos innotescet.
XXXIII.

Iustitia exaltat gentem,
Predit populum peccatum,
XXXV.

Comita- Placet regi seruus prudens,
te uincen- Et succenset turpi.
di moro-
fi.

CAPVT XV.

I.
Mollis responsio mitigat iram,
Sermo asper prouocat iram.
II.

Lingua sapientis facit acceptā scientiam,
Os stulti effundit stultitiam.

Et in se- III.
cūdis & In omni loco oculi Dei contemplantur
in aduer- bonos & malos.

sis re- IIII.
bus spe- Salubris lingua lignum uitæ est,
ctanda Et fallax lingua perturbat animum
dei uolū
tas. V.

'SALOMONIS.

Stultus calumniat paternā castigationē,
Et obseruās increpationes callidior fit.

VI.

In domo iusti thesauri multi sunt,
At prouentus impii perditio est.

VII.

Labia sapientium ferunt scientiam.
Non autem cor stultorum.

VIII.

Sacrificia impiorum abominatur Dñs,
Et oratio rectorum placet ei,

IX.

Abominatio est domino uia impii,
Sectantem iustitiam diligit.

X.

Eruditio mala est semitam deferere,
Et qui odit increpationes, moritur.

XI.

Cum infernus & perditio deo pateant,
Quanto magis corda hoīm ei patent.

XII.

Non diligit subsannator corripientem se,
Ad sapientes non accedit.

XIII.

Lætus animus exhilarat uultum,
Et mērore cordia spiritus debiliatur.

XIIII.

Stulti
sunt, qui
corripi
nolunt.

Hypocri
tarum sa
crificia
damnat
ut Pl. 49

Non fe
runt im
pii casti
gationē.

PROVERBIA

Cor intelligens quærit scientiam,
Facies stultorum stultitiam, pascit.

XV.

Misera est uita afflictorum,
Et hi are cor conuiuium perpetuū est.

XVI.

Melius est modicum cum timore Dei,
Quam thesaurus ingens cum molestia.

XVII.

Præstat pauxillū olusculi citra molestiam.
Quam sagine taurus cum molestia.

XVIII.

Vincuntur man-
fuerudi =
ne iracū-
di.

Vir iracundus excitat contentionem,
At patiens sedat contentionem.

XIX.

Via pigri obsita sentibus,
At semita bonorum plana est.

XX.

Filius sapiens exhilarat patrem,
At stulti pudet matrem.

XXI.

Caro p-
oblat cō-
filia.

Stultitia fatuo uoluptas est.

Cordatus homo dirigit uiam suam.

XXII.

Infœlix
temeritas

Frustrantur cogitationes, in quibus non
est consilium,

Et

SALOMONIS.

Et multitudinis consiliarios firmę erunt

XXIII.

Apposite respondere, uoluptatem adfert, Intēpo-
Et sermo oportunus optimus est. re doce-
ri, mone-
ri, salu-
berrimū
est.

XXIII.

Semita uitę sursum fert,

Vt docet uitare infernū deorsum sitū,

XXV.

Domum superbiorum diruit deus,

Et erigit limitem uiduę.

XXVI.

Abominatur Deus consilia praua.

Mundorum consilia probat.

XXVII.

Perturbat domum suam auarus,

Et qui odit munera uiuet.

XXVIII.

Cor iusti meditatur qui respondeat,

Os impiorum, temere effundit praua.

XXIX.

Procul est dominus ab impiis.

Et preces iustorum exaudit.

XXX.

Seruus uultus exhilarat cor,

Fama bona saginat ossa.

XXXI.

Ad Col.
3. & quę
sursum
sunt quę
rite. Su-
perbis
deus re-
sistit.

ὁ δὲ κακῶ
βούλῃ
&c.

Euange-
lium uis-
tā adfert.

D

Auris

PROVERBIA

Auris audiens increpationem uiuificat,

Sapien-
tes ferūt
castigan-
tem.

Inter sapientes morabitur.

XXXII.

Qui negligit castigationem, adspernatur
uiam suam.

XXXIII.

Docet
quid uo-
cet sapiē-
tiam, nō
humana
consilia,
sed timo-
rem dei.

Timor Dei castigatio est, quam sapientia
consequitur.

Et gloriam præcedit deiectio.

CAPVT XVI.

I.

Homo instituit in animo,
Verum a domino sermo linguæ est.

II.

Hominihus suæ uiæ munda uidentur,

Deus fa-
cit om-
nia iux-
ta consi-
lia uolū-
tatis suæ.
ad Eph.
1. Psa. 36

At deus diiudicat spiritus.

III.

Si commiseris domino opera tua,

Consilia tua fortunabuntur.

IIII.

Omnia facit deus propter se,

Etiam impium ad diem malum.

V.

Ratio
frustra
querit ar-
cana dei.

Abominatur dominus omnes superbos,
Nec elabentur utur inter se conspirēt.

M

26 25
SALOMONIS.

VI.

Misericordia & fide expiatur iniquitas,
Et in timore domini declinatur a malo.

VII.

Cum placent domino uiæ hominis,
Etiam inimicus eius reconciliatur ei.

VIII.

Melius est parum cum iustitia,
Quam magnus redditus male parti.

IX.

Cor hominis deliberat de uia sua,
Dominus uero promouet gressus suos.

X.

Diuinant labia regis,
Nec fallitur in iudicio os eius.

XI.

Libra & statera iudicium domini sunt,
Et ipse author est ponderum.

XII.

Abominantur reges impietatem,
Nam iustitia thronum fortunat.

XIII.

Placent regibus labia iusta,
Et ueraces diliguntur.

XIIII.

Male

partum,
male cus-
perit.

Reges o-
portuit
diuinare,
hoc ē, iu-
dicare.

πνευμα-
τικῶς.
Publicū
ius Dei
opus est.

D ii In

PROVERBIA

Metui Indignatio regis nunciū est mortiferum.
uult ma- At uir sapiens placabit.
iestatem XV.

publico- Serenus uultus regis uita est. (tina,
rū magi Et beneuolentia eius uelut pluuia sero
stratuū. XVI.

Satius est sapientiam cōparare quā aurū,
Satius est intelligentiam comparare q̄ ar-
gentum. XVII.

Tollunt Gressus rectorum discedunt a malo,
in altū, Custodit uitam suā, qui uiā suā custodit.
ut lapsu XVIII.

grauio e Præit deiectioni superbia,
ruāt. Cru Et anteit ruinam superbia animi.
cis præco XIX.

nium. Melius est deiici animo cum afflictis,
Pruden- Quā regnare & locupletari cū supbis.
tia ē deo XX

fidere. Prudenter tractans rem, reperiet bona,
Sapien- Qui confidit deo, beatus est.
tes inter XXI

se consu- Sapiens sapientē cōsultat, & suauitas ser-
lunt. monis cōmendatiorem facit doctrinam
φλιου Toiς sua Prudentia uena uitæ est,
XXII.

25.
SALOMONIS.

At castigatio stultorum, stulticia est.

XXIII.

Cor sapientis, os docet,

Et doctrinam cōmendant labia eius.

XXIII.

Fauus mellis est sermo iucundus,

Dulcedo animæ & medela ossium est.

XXV.

Est uia quæ uidet̃ recta oculis hominis,

Cuius exitus est via mortis,

XXVI.

Dat pœnas stultiloquentiæ os futile.

XXVII.

Homo nihil sibi malum accersit,

In labiis eius est ignis comburens,

XXVIII.

Homo peruersus excitat contentionem,

Et delator sæpe inter principes dissidium

concitat.

XXIX.

Homo uiolentus diligenter lactat amicū
suum.

Et ducit per uiam malam.

XXX.

Qui vultum fingit machinatur malum,

Qui labra componit, mala perpetrabit.

D iii

Ho.

consilia
placent.

Sapien-
tes medi-
tati lo-
quuntur.

Fallimur
nostra sa-
piētia et
iusticia.

Fallunt
fucati a-
mici.

PROVERBIA
XXXI.

Senectus Honeſta corona ſenectus,
ueneranda eſt. Si in uia iuſtitiae reperiatur.

XXXII.

Leu. 19. Præſtantior eſt patiens, quam uir fortis,
Præſtantior item eſt, qui animo ſuo do-
minatur, q̃ qui urbes capit.

XXXIII.

Deus re- In ſinum deiiciuntur fortes.
git oia. At a Deo iudiciũ earum proficiſcitur.

CAPVT XVII.

I.

Melius eſt ſiccum fruſtrum cum tran-
quillitate, q̃ domus plena macta-
tis pecoribus cum contentione.

II.

Seruus prudens dominabitur filio turpi
Et inter fratres diuidet hæreditatem.

III.

Vt argentum excoquitur, & in fornace
probat aurum,
Ita dominus corda probat.

IIII.

Malus auſcultat improbo ſermoni,
Mendax obſequitur pernicioſo.

Qu

SALOMONIS. 27

V.

Qui ridet pauperem, conuitium facit fa- Deo pau-
ctori eius. pertatis

Et cui calamitas alterius uoluptati est, author.
Non feret impune.

VI.

Corona senum filii filiorum sunt,
Et decus filiorum patres eorum.

VII.

Non decet stultum superbus sermo, Iactantia
Nec regem decet mendax labium. dānatur.

VIII.

Bella gemma est donum, Munera
Quorsum se uerterit dominus eius. crede mi

IX.

Qui celat alienum delictū, facit ut amet. hi placāt
At qui palam facit rem, inter principes homines
dissidium concitat. que deos
que.

X.

Obiurgatio magis terret cordatum, Eximia
Quam centum plagæ fatuum. est uir-

XI.

Contentiosus machinatur malum, tus, præ-
Et in crudelem nuncium incidet. stare si-
lentia re-
bus.

XII.

D iiii

Satius

Vindi-
ctā pro
hibet.

PROVERBIA

Nihil in tractabilius insipiente fortunato. Satius est occurrere ursæ orbatæ.

Quam stulto in stultitia sua.

XIII.

Damnat ingratos. Si rependas malum pro bono,

Non discedet malum a domo tua,

XIIII.

Lis litem serit. Litis initium perinde est, ac sicubi alucum ruperit aqua.

Et ex maledictis lis late spargetur.

XV.

Abominatur deus tum eum qui iustificat impium, tum eum qui damnat iustum.

XVI.

Quid prodest precium stulto,

Cui ad emendâ sapientiâ cor nō habeat?

XVII.

Amicus certus in re incerta cernit. Semper diligunt amici, & in aduersitate frater cognoscitur.

XVIII.

Qui stipulatur ac spondet pro proximo, stultus est.

XIX.

Diligit peccatum, quid diligit contentiones, & ruent qui superba moluntur.

XX.

Peruersus corde non inueniet bonum.

Et

SALOMONIS.

28

Et peruersus lingua incidet in mala.

XXI.

Accersit stultus afflictionem sibi,

Et non gaudebit stulti pater.

XXII.

Cor lætum exhilarat vitam,

At tristitia animi arefacit ossa.

XXIII.

Munus e sinu impius accipit,

ut deprauet semitas iudicii.

XXIII.

Coram cordato est sapientia,

At oculi stultorum passim vagantur.

XXV.

Patrem ac matrem dolore adficit filius

stultus.

XXVI.

Malum est damnum iusto dare.

aut principē iusta iudicantē percutere.

XXVII.

Qui parce loquitur sapit.

Nec est futilis spiritus homini cordato.

XXVIII.

Vel stultus si taceret sapiens reputaretur,
& uideretur sapere si clauderentur labia.

Bonę
scientię
preconiũ

Impii
immode-
rata cu-
piunt.

Magi-
stratus re-
ligiose
coli pre-
cipit.

Damnat
garrulias.

D V CA

PROVERBIA

CAPVT XVIII.

I.

Morosi
nihil can-
didi in-
terpræ-
tantur.
Suum
cuicq; pul-
chrum.

Cui uoluptas est dissentionē concita-
re, is captat ubiq; rixā di occasionem.

II.

Non libet stulto intelligere,
Sed tractare eo quibus ipse capitur.

III.

Cum uenit impietas, uenit etiam contem-
ptus, & dedecus ac contumelia.

IIII.

Verba uiri uelut profundæ aquæ sunt,
Et fons sapiētiae uelut uberrimū flumē.

V.

Personam impii præferre non est bonum,
ut iustum a iudicio abducas.

VI.

Plures
necat lin-
gua q̃
gladius.

Labia stulti rixantur,
Et os eius pugnam prouocat.

VII.

Os stulti sibi exitio est,
Et labia eius laqueus animæ eius.

VIII.

Verba delatoris uerbera sunt.

Et

SALOMONIS.

Et penetrant uentrem.

IX.

Cessare perinde est ac dissipare rem.

X.

Arx munita nomen Domini,

Ad eam currit iustus, & defendetur,

XI.

Opes diuitis sunt ei urbis munitæ, & mu-
ri loco.

XII.

Ante ruinam eleuatur cor humanum,

Et anteit gloriam deiectio.

XIII.

Qui respondet priusquam audierit,

Stultus est & confunditur.

XIII.

Hilaris animus finit ægritudinem.

Et spiritum tristem quis feret?

XV.

Cordati probe iudicant.

Et auris sapientis quærit scientiam.

XVI.

Munus hominis facit ei uiam,

Et in conspectum potentium perducit.

XVII.

Iustus

Nō mi-
nor est
uirtus.

q̄ quæ-
rere, par-
ta tueri.
πλοῦτος
ὑβρις.

Nulla
res hu-
mana
mederi
potest
malæ cō-
scientiæ.

Nō pro-
nuncians
pili te-
mere.

PROVERBIA

Contra, Iustus primum adcusat sese,
hypocri- Et uenienti proximo patet,
se alios
docēt, se
non do-
cent.

XVII.

Contendentes fors componit,
Et inter fratres diiudicat.

Rom. 12

XIX

Concor- Præstat habere conuinctum fratrem,
dia par- Quam urbem munitam,
uæ res
crescunt. Et litigantes sicut repagulam palatii.

XX.

De fructu oris uir saturatur,
De prouentu laborum venter saturat.

XXI.

Laus cō- Mors & uita in linguæ potestate sunt.
iugñ, A Et q curât linguā comedēt fructus eius.
domino,
ingt,bo-
nū hau-
riet, quia
id uitę
genus
multas
adflictio-
nes ad-
fert.

XXII.

Inueniens uxorem, inuenit bonum,
Et hauriet uoluptatem a Domino.

XXIII.

Placide loquitur egenus,
Diues duce respondet.

XXIII.

Vir comis amicos sibi adiungit,
Et amicus adhæret firmitus fratre.

Comi-
tas ami-
cos parit

CAPVT XIX.

ME

SALOMONIS.

I.

Melius est egeno qui pbe ambulat,
q̄ stulto qui praua labia habet,

II.

Vbi non est scientia, male habet homo.
Et qui est uelox pedibus impinget,

Incōsulci
facile
ruunt.

III.

Stultitia hominis euertit eum,
& cor eius Deo indignatur,

IIII.

Diuitiæ augent amicos,
& pauper ab amicis etiam deseritur.

V.

Mendax testis non erit impunitus.
& quisquis mēdatia dicit, non euadet,

VI.

Multi fidunt personæ principis,
Et nemo non est amicus eius qui mu-
nera dat.

Vulgus
amicitiā
utilitate
probat.

VII.

Omnes fratres pauperis oderunt eum, &
propinqui eius procul discedunt ab eo.

VIII.

Qui uerba spectat fallitur,
Qui sapit, bene habet, & prudentes in
uenient bonum,

Te

PROVERBIA.

IX.

Testis mendax non erit impunitus,
Et loquens mendacia peribit.

X.

Secunde Non conueniunt stulto deliciae.
res stul- Tantum abest ut deceat principibus
ros, id ē, seruum dominari.
incautos
demen-
tant &
perdunt.

XI.

Patientes sapiunt, & delictū dissimulare
gloriosum est.

XII.

Metui Ceu fremitus leonis, sic regis est indigna-
uult ma- tio, Et beneuolentia eius est perinde
gistra- ut ros super herbam.
tus.

XIII.

Calamitas patris est stultus filius,
Et mulier morosa est assiduum stillici-
dium.

XIIII.

Domus & diuitiae hereditate obueniunt
a parentibus,

Dei do- A domino autem prudens uxor,

nū pru-
dens u-
xor, non
deligitur
nostro iu-
dicio.

XV.

Pigricia soporem parit,
Et ociosus fame peribit.

Scr.

SALOMONIS. 31

XVI.

Seruans mandatum seruat animam,
Qui uiat laus negligit, morietur.

XVII.

Eccegnat Domino qui miseretur egeni,
& retribuetur ei.

Largiri
pauperi-
bus.

XVIII.

Castiga filium tuum, dum spes est fore ut
corrigatur,
Nec commouere ut occidas eum.

Ne cessa
castiga-
re, tamen
si nō sta-
tim suc-
cedit res.

XIX.

Magna enim ira detrimentum adfert, ni-
si coherceatur. Dimitte eum, ut dein-
ceps corripas.

XX.

Audi cōsiliū, & admitte castigationem,
ut & deinceps sapias.

Eueniūt
non quæ
nos insti-
tuimus
sed quæ
deus des-
creuit.

XXI.

Multæ cogitationes in corde hoīs sunt,
Consilium autem Domini stabile est.

XXII.

Decora est homini beneficentia eius, &
melior est pauper, q̄ uir mendax.

XXIII.

Timor Domini uitam adfert, & exatura-
bit,

PROVERBIA

bit, & habitabit sine usitatione mala,
XXIIII.

Abscondet piger manus in sinum,
Ne ad os quidem admouet.
XXV.

Deus pu
nit im-
pios ut
erudiat
pios, ut
adparet
in Aegy
ptijs &
Israelitis
Cauēda
doctri-
na im-
pia.

Si subfannator mulctatus fuerit,
Imperitus erit callidior.

XXVI.

Si intelligentem argueris, cautior eris.
XXVII.

Qui uexat patrem & fugat matrem,
turpis est, probro dignus.
XXVIII.

Cessa audiri fili eruditionem,
a uerbis scientiæ seducentem.
XXIX.

Nihili testis ridet iudicium,
& os impiorum deuorat iniquitatem.
XXX.

Impijs
minatur.

Parata sunt derisoribus iudicia,
Et plagæ tergo stultorum.
CAPVT XX.

I.

Damnat
ebrietatē

Subsannatores facit uinum, & tumultus parit ebrietas.

Quisquis illa delectatur, non erit sapiens.
Ter'

SALOMONIS. 32

II.

Terror regis est pinde ut rugitus leonis,
Qui offendit, peccat anima eius.

III.

Gloria homini est desistere a lite,
Et omnes stulti conuiciabuntur.

III.

Propter frigus piger non arat, & mendicabit
im messe, & nihil impetrabit,

V.

Velut aqua profunda est cōsiliū in corde uiri,

At uir intelligens exhauriet.

VI.

Plurimū benefici uocantur,

Fidelem autem quis inueniet.

VII.

Beati iusti sunt filii probe ambulantis.

VIII.

Rex sedens in solio iudicii, dissipat omne
malum intuendo.

IX.

Quis dicet, purum est cor meum?

Mundus sum a peccato.

X.

Docet
metuen-
dos esse
magistra-
tus.
Desisten-
dū a lite.

Spiritu-
alis om-
nia iudi-
cat.
Nusquā
tura fi-
des.
Oculus
domini
multum
prodest
in rebus
omnib;
gerēdis.

E

Va

PROVERBIA

Verat
molare
ius pub-
licum.
Studia
mentem
indicat.

Variare pondera, uariare mensuram,
Abominabile apud deum est.

XI.

Ex studiis suis cognoscitur puer
Mundanus, & recta sint eius facta.

XII.

Vt auris audiat, ut oculos uideat,
Dominus facit.

XIII.

Non sa-
pimus,
nō prae-
uidemus
ne admo-
niti quis-
dem, nisi
deus ex-
citet nos.

Ne dilige somnū, ne opprimaris egestate,
Si aperueris oculos saturabere pane.

XIIII.

Malum est, malum est, dicunt cū tenent,
At eum amiserint, laudant.

XV.

Magni sunt aurum & gemmae,
Sed preciosius uas labia scientiae sunt.

XVI.

Spondæ
noxæ præ-
sto est.

Eripe uestimentū ei qui pro altero spon-
det, & pignus ab eo accipe,
Cum ille alterius sit, p quo se obstrinxit,

XVII.

Impietas
arridet,
sed per-
dit.

Dulcis est homini panis fraude partus,
Postea uero os eius arena replebitur.

XVIII.

Consilio propositum fortunatur,

Et

SALOMONIS, 32

Et consiliis geritur bellum.

XIX.

Ne coniunge te cum susurrone,

Qui arcana reuelat, & blanditiis fallit.

XX.

Qui maledicit patri aut matri,

Extinguet lumē eius in mediis tenebris.

XXI.

Hæreditas præpropera principio,

Postea non benedicetur.

XXII.

Nedic reddam malum, sed expecta domi-
num, & saluabit te.

XXIII.

Abominabile est domino uariare pōdera,

Et statera fallax non est bona.

XXIIII.

Omniū gressus a deo sunt,

Et quis homo intelliget uiam suam?

XXV.

Laqueus est, sancta contumelia adficere,

Et postea uota facere.

XXVI.

Dissipat impios rex sapiens,

Et uertit aduersus eos rotam.

E ii

Ex filia.

Damnat
temeri-
ras.

Non au-
diendos
esse dela-
tores.

Vocatio
est expe-
ctanda.

Vindi-
ctam p-
hiber.

Diuini-
tus om-
nia regū-
tur.

Impietas
non ex-
piat hy-
pocrisi.

Sapiens
magistra-
tus cauet
impia cō-

PROVERBIA

XXVII.

Exhilarari a deo uita est hominis,
Et penetrat totum corpus.

XXVIII.

Quē me
tuunt, o-
derunt.

Beneficentia & ueritas custodiūt regem,
Et fulcitur thronus eius beneficentia.

XXIX.

Corona iuuenum est robur eorum,
Et decus senum est canities.

XXX.

Deus e-
mendat
nos cru-
ce.

Vulnera & plagæ mendentur malis.

CAPVT XXI.

I.

COr regis in manu Dei est, sicut flumen
minera aquarum, quorsum uolet, in-
clinabit.

II.

Psal. 48. Sua cuique uia placet,
Dominus uero corda impellit.

III.

Facere iustitiam & iudicium,
Melius est apud Deum, quā uictimæ.

IIII.

Sublimes oculi & superbum cor,

Impio

SALOMONIS.

Impiorum foelicitas peccatum est.

V.

34
καὶ τὸ
βελόνη

Consilia seduli plane abundantia pariunt.

Præcipientes autem egebunt.

VI.

Qui colligit thesauros lingua mendaci,

Frustrabitur, & periclitabitur de uita.

VII.

Rapina impiorum erunt eis exitio,

Quia noluerunt iuri obsequi.

VIII.

Improbi opera peruersa sunt,

At mundorum recta.

IX.

Satius est in angulo tecti habitare,

Quam cum muliere morfa in domo ampla.

X.

Anima impii desyderat malum,

Et fastidit proximum suum.

XI.

Dum mulctatur subsannator, imperitus commouebitur.

Et sapientes scientiam accipiunt.

XII.

Erudit iustus domum impii,

E iii

Sed

Deus pu-
nit im-
pios cō-
monefa-
ciat.

PROVERBIA

Sed deflectunt impii a malo,

XIII.

Misereri
pauperū
p̄cipit.

Qui obstruit aurem pauperum clamori,
Clamabit ipse uicissim, nec exaudietur.

XIIII.

Donum clandestinum placat iram,
Et munus in sinu uehementem iram,

XV.

Gaudium est iusto facere iudicium,
Exitium facere iniquitatem.

XVI.

Qui aberrat a uia prudentiæ,
Inter mortuos erit.

XVII.

Parissimo
nia ma-
gnū ue-
ctigal.

Redigitur ad inopiam qui amat gaudia,
Et quisquis amat uinum & pinguedi-
nem, non ditescet.

XVIII.

Impii plectuntur pro iustis,
Et pro rectis contemptores.

XIX.

Satius est in terra deserta uersari,

Saplen-
tia est cō-
seruare
rem fa-
miliarē.

Quam cū muliere morosa & iracunda,

XX.

Preciosus thesaurus & oleum in domo sa-
pientis est.

At stultus homo dilapidat,

SALOMONIS. 35
XXI.

Qui sectatur iustitiam & beneficentiam,
Reperit uitam iustitiam & gloriam.

XXII.

Fortium urbem expugnat sapiens.

Et fortibus ipsorum confidentia exitio est. Confide-
ria obest

XXIII.

Qui custodit os suum & linguam suam,
Custodit animam suam a tribulationibus. ut Pha-
raonis e-

XXIII.

Superbi temere audent,

xitiu te-

Et subsannatores in ira temeritatem de-
signant. Nimiū
confidūt

XXV.

Cupiditates pigri occidunt eum,
Quia noluerunt manus eius laborare. ut Pha-
rao.

XXVI.

Piger perpetuo cupit,
Iustus uero dat & comparcit.

XXVII.

Immolatio impiorum est abominatio. Psal. 49.
Quia per scelus offertur.

XXVIII.

Testis mendax peribit,
Et qui solet auscultare, is uicissim audiet.

XXIX.

E iiii Per

PROVERBIA

Pertinaciter pergit uir impius.

Recti uero uia fortunatur.

XXX.

Psal. 22. Non est sapientia, non prudentia,
Non consilium contra dominum.

XXXI.

Equus paratur ad bellum,
A deo uero uictoria proficiscitur.

CAPVT XXII.

I.

Deus au-
tor pau-
pertatis.

Fama præferenda est magnis opibus,
Et gratia melior est argento & auro.

II.

Versatur apud opulentum pauper.
Facit utrunq; Deus.

III.

Callidus mala præuidet & euitat,
Et imperiti dum perrumpunt, damnum
accipiunt,

IIII.

Humili-
bus dat
gratiam.

Penes abiectos, qui deum timent,
Diuitiæ, gloria, & uita sunt.

V.

Cuspides & laquei in uia peruersi sunt,
Qui procul inde refugit, custodit uitam
suam.

Si

SALOMONIS.

VI.

Si institueris adolescentem in uia sua,
in eadem & senex perseuerabit.

VII.

Diues pauperibus imperat.
Et q̄ mutuo accipit, seruus est feneratoris.

VIII.

Qui mala seminat, mala metet.
Plaga perdet eum.

IX.

Liberali oculo benedicetur,
Quia dat de pane suo egenti.

X.

Si pepuleris subfannatorem, cessabit
Contentio, sedabiturq̄ lis & cōuitium.

XI.

Rex amicus eius qui mundiciam cordis
Diligit, & labiorum gratiam.

XII.

Oculi domino obseruant scientiam,
Et contemptoris consilia frustrantur.

XIII.

Piger ait, leo foris est, in platea interficiat.

XIIII.

Fouea profunda os scorti est.

E v Cui

36
Quo se-
mel est
imbuta
recēs ser-
uabit o-
dorem
Testa
diu.

Deus be-
nedicit
largis.
Vitandi
impj.

PROVERBIA

Cui irascitur Dominus, is in eā incidet.

XV.

Pueritia Stulticia agnata est cordi adolescentis.

per pēda Virga uero castigatrix eximiet eam.

gogiam

XVI.

cohercen
da.

Qui iniuria adficit pauperē ut dite scat ipse

is dabit ditioribus aliis, & egebit ipse.

XVII.

Accommoda aurem, & audi uerba sapientū. animaduerte ad doctrinā meam.

Est enim pulchra, si eam serues in pectore tuo, & labiis tuis foeliciter tractabis eam.

XVIII.

Quid doceat
in sumā
uerbum
Dei, fidē
quā non
docet ratio.

Commonefacio hoc assiduo, ut in Domino colloques fiduciā tuā, tu amplectere.

Nōne tradidi tibi multipliciter consilia & scientiam, ut docerem te ueritatem quā certissimam, ut interrogantibus uera respondere possis.

XIX.

Ad portas iudicari res solebant in publico loco.

Ne deprædare pauperem, eo quod sit pauper, nec opprimas afflictū in porta, quia Dominus causam illorum iudicabit, & perdet eos, qui illis uim attulerunt.

XX.

Ne

SALOMONIS. 32

Ne habeas commercium cum homine iracundo, & cum uiro furioso ne uersare, ue addiscas mores eius, & accipias scandalum animæ tuæ. Virandi iracundi.

XXI.

Ne sis inter eos qui spondent, aut fidem obstringunt apud fœneratorem. Nam si non potueris persolvere, auferet a te lectos tuos.

XXII.

Ne trans fer priscos limites, quos maiores tui constituerunt.

XXIII.

Qui mandatum mature exequitur, stabit coram regibus, nec inter obscuros relinquetur.

CAPVT XXIIII.

I.

CUm accūbis ut commedas cū princepe, obserua quæ proponātur, & intenta cultrū gutturi tuo, ut uitam tueare, Ne cupias cibū eius, est enim fallax cibus. Amicitie potentū sunt periculose. Consilia nostra debent sequi præcepta Dei.

II.

Ne labora ut ditescas, a consiliis tuis cessa. Ne adfecta id, quod consequi non potes.

PROVERBIA.

tes, Faciet enim alas sibi, & uelut aquila
ad coelum subuolabit.

III.

Inuidos
uitandos
esse.

Marga-
ritam ue-
tat por-
cis obij-
cere.

Ne comede cibū inuidi, & ne cupias il-
lū, Nā ipse uelut p̄stigiator fallit, cum ait,
comede & bibe, & apud aīm inuidet tibi.

Portionem quam comedisti, euomes, &
perdes sermones tuos suaues.

IIII.

Auribus stulti ne loquaris,
Contemnit em̄ prudentiam sermonis tui.

V.

Ne loco moueas priscos limites,
Et in campum pupillorum ne irrumpas,
Nam uindex eorum fortis est, iudicabit
eorum causam aduersus te.

VI.

Accomoda cor tuum castiganti,
& audi sermones scientiæ,

VII.

Pædago-
giā præ-
cipit:

Ne cesses castigare adolescentem, Si per-
cusseris eum uirga, non morietur.
Si uirga uerberaueris, ex infernis animā
eius eripies.

VIII.

Fili

SALOMONIS. 28

Fili si sapiens fuerit cor tuum, gaudebit cor meum, Exultabunt renes mei, cum recte loquentur labia tua.

IX.

Audi fili mi, & eris sapiens, ut bene habeat in uia cor tuum.

X.

Ne æmuletur cor tuum peccatores, sed timeas dominum tuum semper.

Expecta postrema, nec frustraberis, si expectaris.

XI.

Ne sis inter potatores & commessatores, Nam potatores & cōmessatores rediguntur ad inopiam, & laceris uestibus utentur somnolentus.

XII.

Audi patrem tuum qui te genuit, & ne contemnas matrem tuam natu grandem.

Veritatem, sapientiam, eruditionem, intelligentiam compara, nec uende.

Iusti pater lætabitur, sapientis genitor gaudebit de filio.

Gaudebit pater tuus, & mater tua, & genitrix tua, obtempera & oculis suis uia tuae placent,

Tamet si
impij flo
reant alia
quanti
spes, ta
men tan
dem peri
bunt.

PROVERBIA

Est enim profunda fouea meretrix, & puteus angustus scortum.

Hæc perinde ac prædones solent, insidias struit, & incurios ad se allicit.

XIII.

Quid nō ubi uæ, ibi eiulatus: ubi rixæ, ibi insidiæ
ebrietas struuntur, Vbi sit, ut nihil meriti saturen-
designat tur? ubi rubent oculi?
operta re-
cludit.

Nimirum hæc accidunt inter pocula iis,
Spes subbet esse qui confluunt, & exhauriunt quidquid in-
fusus est.

Ne inspice uinum cum rubescit, cum
pellucet per uitrum color eius, & arridet,
prælia postremo uelut serpens mordebit, & ue-
rudit in lut aspis runget. Oculi tui spectabant
ermem. alienas mulieres, & cor tuum cogitabit
peruersa, & eris perinde ac iacens in me-
dio mari. Supra antemnam percusserunt
me, inquires, & non dolui, Vulnerauerunt
me, & non sensi. Quando uero expergis-
car, ut rursus incipiam perpotare:

CAPVT XXIII.

I.

Multos NE æmuleris uiros malos, nec cupias
fallunt se apud eos esse, Nam damna medi-
cūdæ res tatur
Impiorū

SALOMONIS. 39

ratur cor eorum, & pernicioſa loquuntur
labia eorum.

II.

Sapientia ædificatur domus, & intelli-
gentia, & cubicula implet ſcientia omni-
bus opibus precioſis, & pulchris.

III.

Vir ſapiens fortis eſt, & uir intelligens
præſtat robuſto, Nam bella geruntur in-
dustria, & uictoriâ pariūt multa conſilia.

IIII.

Altior eſt ſapientia q̃ ut adſequatur ſtul-
tus, & in porta hic ne os quidem aperiet.

V.

Sibi machinatur malum audax ſcleris,

VI.

Conſilia ſtulti peccata ſunt.

Et ſubſannator eſt abominatio apud ho-
mines.

VII.

Nihili fortitudo eſt, ſi in aduerſis rebus
parum firma fuerit patientia.

VIII.

Eripe eos qui ad mortem rapiuntur.

Et opē feriis, qui pertrahūtur ad cēdem,

Si dixeris, nō horam⁹, ecce cordiū arbiter

animad-
ri,

Fortitu-
do, eſt in
aduerſis
rebus uo-
luntari
Dei non
aduerſa-

PROVERBIA

animaduertet, & obseruator anime tue deprehendet, is reddet cuius iuxta opa sua.

IX.

Comede mi fili mei, est enim bonum, & fauum dulce palato tuo, Sic est anima sapientia, ubi inueneris, & restant postrema, nec frustrabitur expectatio tua.

X.

Ne insidieris impie habitaculo iusti, ne interturbes quietem eius, Septies enim cadet iustus, & impii impingent in mala,

XI.

Si lapsus fuerit inimicus tuus, ne gaudeas, & si impegerit, ne exultet cor tuum, ne uideat dominus, & afflictis appareat, ut auertat ab illis iram suam.

XII.

Lucerna,
gloria,
res secundae.

Seditio-
sos dam-
nat.

Ne æmulare malos, nec inuideas impiis. Nihil enim boni superest quod speret malus, lucerna impiorum extinguetur.

XIII.

Time dominum fili, & regem, & cum seditiosis ne commisceare, Mox enim instabit interitus eorum, & ruinam eorum quis sciet?

XIIII.

Spe

SALOMONIS. 04

Spectare personam in iudicio, non est bonum.

XV.

Qui dicit impio, iustus es, maledicit ei In tem-
& succensabit populus, pore do-

Qui arguunt, amabiles sunt, & large be- ceri, mo-
nedicetur eis. uat.

XVI.

Labia osculi, quæ respondent adposire,

XVII.

Primum perfice foris opus tuum, & Necessa-
exerce agrum tuum, ria prius

Postea ædificato domum tuam, curanda,

XVIII.

Non sis testis iniquus aduersus proxi-
mum tuum, ne allicias labiis tuis,

XIX.

Ne dicas, quemadmodum fecit mihi, Vindi-
sic faciam ei, ctā pro-

Reddam unicuique secundum opera sua. hibet.

XX.

Agrum hominis pigri præterii, & uineā
hominis stulti.

Et ecce rotum obruerāt urticæ, & tege-
bāt spinæ, & murus collapsus erat, Et ui-

F di

PROVERBIA.

di, & confyderaui, uidi ut erudirer. Paululum dormies: paululum obdormisces: paulisper conseres manus ad dormiendum: Veniet tanquam uiator paupertas tua, & egestas non secus atq; latro.

CAPVT XXV.

SUNT ET HAE PARABOLAE Salomonis, quas inseruere iuri Ezechiae regis Iuda.

I.

Gloria dei est uerbum cælare,
At gloria regum est id inquirere.

II.

Vt nec altitudo cœli, nec terræ profunditas comprehenditur,
Ita nec cor regis perscrutabile est.

III.

Si rubiginem de argento abstuleris,
uas purum fiat.

Nō astutia, sed
pietas
fortuna
bit regū
consilia,

Si impietatem a rege abstuleris, fortunabitur iustitia thornus eius.

IIII.

Ne iactes te in conspectu regis, & in locum magnorū ne irruas, Est enim fatius, ut dicatur tibi, Adscende huc, q̄ detrudi a

con,

SALOMONIS. 41

conspectu principis, quē aspiciūt oculi tui.

V.

Ne properes litigare, ne quid facias quod
postea proximum tuum confundat.

VI.

Causam iudicet proximus tuus, & ar-
canum alterius ne reuela, ne contumelia
adficiat te audiens, & infamare pergat.

VII.

Aurea mala in argenteis tabulis, uer-
bum dictum oportune.

VIII.

Velut torques aureus, & aureum mo- Sapiens
nile, est increpatio apud sapientem, qui gaudet
auscultat, reprehē-
di.

IX.

Sicut in messe frigus hybernū recreat,
ita nuncius fidelis recreat eum, qui misit,
& anima domini eius acquiescit.

X.

Nubes & uentus sine pluuiā, is est, qui glo-
riatur pollicendo, & nihil præstat.

XI.

Patientia placabitur princeps,
Et lingua mollis, frangit duritiam.

F ii

Vbi

PROVERBIA

XII.

Ne quid
nimis.

Vbi mel repperis, comede quantum
sat est, ne saturatus reuomas.

XIII.

Reuoca pedem tuum a domo proximi
tui, ne satur tui oderit te.

XIIII.

Hasta, & gladius, & sagitta acuta est,
uir, qui aduersum proximum suum falso
testificatur.

XV.

Deus malus & pes uacillans,
Est fiducia contemptoris in die tribulatio-
nis.

XVI.

Verat
sanctum
canibus
dare.

Prauo cordi carmen canere, perinde est
atq; laceris uestire in frigore, & acutum
uino addere.

XVII.

Verat
uindictā

Si esurierit is qui odit te, pasce eum pa-
ne, & si sitierit, pota eum aqua. Prunam
enim cumulabis super caput eius, & do-
minus reddet tibi.

XVIII.

Verat au-
dire dela-
tores:

Aquilo pluuiam pellit,
At uultus seuerus linguam delatricem.

Sa

SALOMONIS. 42
XIX.

Satius est sedere in angulo tecti, q̃ in
domo ampla cum muliere rixante.

XX.

Aqua frigida ei, qui linquitur animo,
nuncium bonum est ex terra longinqua.

XXI.

Fons conturbatus, & scaturigo corrupta,
lustus lapsus coram impio.

XXII.

Non est bonum immodice multum mel
edere.

Sic & qui grauia scrutatur, obructur.

XXIII.

Vrbs patens sine moenibus,

Vir qui non cohibet spiritum suum.

CAPVT XXVI.

I.

VT nix in æstate intempestiua est, &
imber in messe,

Sic nec stultum decet gloria.

II.

Quemadmodum aufugit auis, & præter-
uolat hirundo.

Sic euentum conuictum non lædit.

F iii

Fla dunt.

Impij of-
fenduntur
rebus ad-
uersis
piorum.
Verat
uerbum
Dei hau-
rire car-
nali cu-
piditate
aut iudi-
cio.
Rebus se-
cundis
incauti
demen-
tatur, ut
in Saul
apparet.
Medacia
non læ-

PROVERBIA

III.

Præcipit Flagellum equo, frenum asino.

παῖ δ' αὖ

Virga tergo stultorum.

γωγία.

IIII.

Post unā

Ne respondeas stulto de stultitia eius,

atque al-

ne similis eius fias.

terā mo-

V.

nitionē

Responde stulto de stultitia eius, ne sa-

ἀπειροπρό

pere sibi uideatur.

hominē

VI.

deuicta.

Qui per nuntium stultum rem gerit,

Ignauū

Est uelut claudus pedib. & damnum accipit.

magistra

VII.

rus.

Vt claudus pedes erigere nequit,

Impij nō

Sic sunt sententiæ in ore stultorum.

possunt

VIII.

recte uti

Stultum honorē adficere perinde est ac

uerbo

gemmam in πολυάνδριον coniicere.

dei.

Rebus secundis incauti dementantur, gemma cōica
Est in polyandrion, hoc est, locum foedum, in aceruum
Lapidum, ubi de fontibus supplicium sumitur, perit. Ea
dem sententia est, in Laberianis Mimis. Loco ignomi-
niæ est apud indignum dignitas,

IX.

Spina condita in manu ebrii.

Sen.

SALOMONIS 43

Sententia est ore stulti.

X.

Vir peritus omnia recte efficit,
Qui uero conducit stultos, negligentes
conducit,

Gerenda
res perpe-
ritos.

XI.

Sicut canis rediens ad uomitum,
Sic stultus est ingeminans stultitiã suam,

φιλαῦτοι
haud fe-
re corri-
guntur.

XII.

Si uideris uirum qui sibi sapere uidetur,
De stulto melius speres q̃ de eo.

XIII.

Piger ait: Leopardus est in uia, Leo in pla-
teis.

Sicut fores in cardine suo uoluuntur, sic
uoluitur piger in lecto.

XIIII.

Abscondit piger manum in sinum,
piger & od os ad mouere.

XV.

Plus sibi sapere uidetur piger.

Reprehē-
dere cu-
iusuis est
corrigere
non i-
tem.

Quam septem qui sententias docent,

XVI.

Qui transit ad litem sua nihil referentem,
perinde est atq̃ si canem uellicet auribus
ac laceſſat.

F iiii

Vt

PROVERBIA

XVII.

Vt qui abscondit se, iaculaturque sagittas
flammeas, & mortiferas, Sic is est qui fru-
stratur amicum suum, & dicit ioco facio.

XVIII.

Ignis extinguitur, ubi ligna non ad sunt,
Sic sedatur contentio, ubi delator ad fuerit.

XIX.

Carbo prunas, ligna ignem accendunt,
Vir contentiolus rixam.

XX.

Non est
remediū
aduersus
Syco-
phantæ
morsum

Verba delatoris perinde sunt ac uetbera,
Penetrantque penetralia pectoris.

XXI.

Vt conuenit si argenti scoria uas fictile
obducatur,

Ita labia uenenata, cum malo corde con-
gruunt.

XXII.

Cū blan-
ditur ini-
micus,
fallit.

Labiis suis prode se inimicus, & cum ad-
propinquat, struit insidias.

XXIII.

Cum uoce sua blandietur, ne credas ei,
Sunt enim in corde suo multæ abomina-
tiones,

XXIII.

SI

SALOMONIS. 44

Si quis texerit odiū suum, ut damnum det,
Reuelabitur eius malitia in cœtu,

XXV.

Fodiens foueam in eam ruet,
Et aduoluēs saxū, in ipsum impinget.

ידע כחכח
לפולח

XXVI.

Lingua mendax non fert improbantem, &c.
Et os blandum perniciem adfert.

CARVT XXVII.

I.

NE glorieris de die crastino, nescis Ne ante
enim quid hodie accidere possit, uictoriā.

II.

ἐπιβίκομ.

Prædicet te alienus, non os tuum,
Peregrinus, non labia tua,

III.

Grauis est lapis, ponderosa arena,
Vtrog̃ grauior est ira stulti.

Imperi-
to nihil
iniustius

IIII.

Crudelis est iracundia & ira,
Et quis coram inuidia consistet.

V.

Melior est manifesta correptio,
Quam clandestina dilectio.

VI.

F v Fic

PROVERBIA

Charitas Fidelia sunt uulnera inflicta diligente,
amat, e- Et oscula inimici contumeliosa sunt.
tiam cū
læuit.

VII.

Anima satura fauum etiam calcat,
Et animæ esuriēti etiā amara dulcia sunt,

VIII.

Sit qui- Sicut auis est quæ nidum deserit,
uis forte
sua con- Sic uir est qui deserit locum suum.
tentus.

IX.

Confiliū Vngentum & aromata delectant cor,
res sacra, Dulcior autem amicus est propter con-
siliū animæ.

X.

Veteres Amicum tuum, & amicum patris tui,
amici ne deferas.
colendi, Et domum fratris tui ne ingrediare, tem-
pore calamitatis tuæ.

XI.

Melior est uicinus propinquus.
Quam frater longinquus.

XII.

Disce sapientiam mi fili, & gaudebit cor
meum, ut responderi possis iis, qui mihi
conuitium faciunt.

XIII.

Cal.

SALOMONIS. 45

Callidus uidet malum & absconditur.
Imperiti pergunt, & damnum accipiunt.

XIII.

Vestem ab eo auferas, qui pro alieno spon-
ponderit.

Et cum ille alienus sit, pignus accipe.

XV.

Prædicans amicum suum magnis clamo-
ribus mane consurgens, maledicere ei iu-
dicabitur.

Immodi-
ce laudes
sunt su-
spectæ.

XVI.

Similis est stillicidio assiduo cum pluit
rixatrix mulier, Qui cohibet eam, uetos co-
hibet, & oleum manu retinere conatur.

XVII.

Ferrum ferro acuitur,

Et uir acuitur amici congressu.

Vn, uir
null, uir

XVIII.

Seruans ficum, nescitur fructibus eius.

Et obseruans dominum suum, honore
adficietur.

Parfimo-
nia.

XIX.

Vt facies in aqua splendens, fallit,

Ira inter se corda hominum solent.

Taxatur
perfidia.

XX.

In.

PROVERBIA

Cupidi - Infernus & perditio non saturantur,
tas inex- Ita nec hominis oculi saturantur.
plebilis.

XXI.

Argentū in uase purgat, aurū in fornace,
Homo uero laudantis ore probatur.

XXII.

Impij nō Si stultū contriueris pistillo, ceu triticum
emendat in mortario, non discedit ab eo stultitia.

XXIII.

adflictio
nibus. Tuum pecus contemplare, & gregem di-
ligenter cura.

ἀνάσταρ Neq̃ enim perpetuo tenebis has opes,
ἐλαχες Et gloria non durat a sæculo ad sæculū,
ταῦτα Prodit foenum & uirescit, donec demetat.
κόσμε.

Oues habes quæ uestiunt te & hircos,
quibus uēditis, sumptus pares in agricul-
tura faciendos.

Lac caprarum suppedabit uictum tibi, &
familiæ, & ancillis tuis.

CAPVT XXVIII.

I.

FVgit impius, tamen nemo psequat,
Iusti uero, perinde ac leo confidunt.

II.

Imperia
sæpe mu- Propter peccata populorū fit, ut alii sub-
tari, cala inde imperent.

At

SALOMONIS.

46

At propter cardatos homines prorogabitur imperium.

mitosum
est, mutā
tur autē
propter
peccata
populi.

III.

Vir pauper qui pauperes iniuria adficiat, perinde facit ac imber putrefaciens & corrumpens segetem.

IIII.

Impios prædicant hi, stultilegem deferunt,
Contra succenset iis, qui legem seruāt.

V.

Mali non intelligunt iudicium uerum,
Qui Deum querunt omnia intelligunt.

VI.

Melius habebit pauper probus, q̃ diues improbus.

VII.

Prudens est qui legem seruat,
Helluo uero patrem confundit.

VIII.

Qui opes suas fœnore auget, & immodico quæstu coaceruat, in inopes effundentur.

Male
partū di-
labitur.

IX.

Qui recusat legem audire, illius precatio etiam est abominabilis.

Qui

PROVERBIA

X.

Qui rectos seducit, in foueam incidet,
Et probis bona eueniet.

XI.

Diues sibi sapere uidetur,
At pauper prudens explorat eum.

XII.

Res secundæ iustorum magnam gloriam
pariunt.

Cum uero euehuntur impii, commutan-
tur res hominum.

XIII.

Qui cælat sua flagitia, mala habebit.

Qui uero confitetur & deserit, is mise-
ricordiam consequetur.

XIIII.

Beatus est qui semper pauidus est,

Duri ruent in mala.

XV.

Ceu leo rugiens ac esuriens ursus,

Est princeps impius pauperi populo.

XVI.

Si princeps imprudens fuerit, multe fient
iniuriæ.

At si oderit injuriam, diu imperabit.

Qui

Cum ius-
ti florēt,
bene ha-
bēt Res-
pub. Cō-
tra pessū
eunt, cū
impī im-
perant.
Præco-
nium tē-
moris
dei.
Tyranni
ἐκωπ.

SALOMONIS: 47

XVII.

Qui iniuriam facit, ad sepulchrum usque
profugus erit,
Nec sustentabit quisquam eum.

XVIII.

Probi salui erunt,
Qui uero uias suas peruertit, semel corruet.

XIX.

Qui exercet agrum suum, satiabitur pane, Præcipit
At qui ocio indulget, egebit. labor.

XX.

Viro fideli ualde benedicetur,
Et ueloces ad diuitias parandas non
erunt innocentes.

XXI.

Spectare personam non est bonum,
Nam propter frustrum panis illi peccant.

XXII.

Qui properat ut ditescat, & inuidet aliis,
nescit egestatem sibi impendere.

XXIII.

Qui arguit hominem, postremo gratior Veritas
erit ad sententiam, tandem

XXIII.

Qui depraedatur parentes, & negat id esse probat.
pec-

PROVERBIA

peccatum, is socius est homicidæ,

XXV.

Superbus excitat lites,

At qui fidit Deo pinguescet,

XXVI.

Desipere
est no-
stris con-
filijs fide
re.

Qui confidit suo corde, desipit,

At qui sapienter ambulat, bene habebit.

XXVII.

Qui pauperi dat, is non egebit.

Præcipit
largiri e-
gētib.

Maledicetur autem avertenti oculos suos,

XXVIII.

Cū euehuntur impii, abscondunt hoīes, Et
cum perierint impii, iusti bene habebunt.

CAPVT XXIX.

I.

Sicut
Pharao
cū corri-
gi nollet
periit.

Qui aduersus increpationem dura
ceruice est, perit subito.

Nec mederi ei quilibet poterit.

II.

Cum florent iusti, populus bene habet,

Cum dominatur impii, luget populus.

Qui diligit sapientiam, gaudio adficit pa-
trem suum.

Scortator autem perdet opes.

Iudicio

48
21
SALOMONIS.

IIII.

Iuditio rex ditionem firmam facit,
Qui donis capitur, euertit eam.

V.

Qui adsentatur proximo, insidiatur ei.
Irriterur peccato suo malus,
Iustus autem gloriabitur & gaudebit.

VI.

Cognoscit iustus pauperum causas,
Impius non admittit animum ad diu-
dicandum.

VII.

Subfannatores ciuitati exitio erunt,
At sapientes inter poenam auertuntur.

VIII.

Si sapiens litigarit cū stulto, siue irascatur,
siue rideat, placari stultus non potest.

IX.

Viri sanguinarii oderunt probum,
Rectis autem uita eius curæ est.

X.

Totum spiritum suum effundit stultus,
At sapiens tandem cohibet se.

XI.

Si princeps delectatur mendatio,

G Impios

PROVERBIA

Qualis Impios tandem ministros habet;
princeps, XII.

tales con Pauperem foenerator obuium habet.
uictores, Deus utriusq; animum moderatur,
XIII.

Sedes regis, qui uere iudicat pauperes,
Perpetuo fortunata erit.
XIII.

Præcipit Virga & obiurgatio adfert sapientiam,
παιδα- At puer qui non cohercetur, pudefacit
γωγία, matrem suam.
XV.

Si uerbū Cum florent impii, scelera multa fiunt,
dei non Sed spectantibus iustis ruent,
doceatur XVI.

necesse ē Si castigaueris filium, iucundus erit tibi,
male ha- Et adfert animæ tuæ delicias.
bere res XVII.

humana- Cum deest prophetia, perit populus,
nas, Im- Et qui legem custodiunt, bene habebunt,
pii con- XVIII.

temnunt Serui non emendantur uerbis. Nam ta-
uerbum metū intelligant, contemnunt tamen.
Dei. XIX.

ωειδὲ Melius de stulto speres, q̄ de homine præ-
βραδύως cipite.

SALOMONIS.

XX.

Si a puero seruus delicate tractatus fuerit, Res secū
dominari postea uolet, dæ demē
tant in
cautos.

XXI.

Iracundus homo lites excitat,

Et sæpe peccat.

XXII.

Superbia deiicit hominem.

At humilis animus potietur gloria.

XXIII.

Vitam suā odit, quisquis furis socius est,
Periurum audiet, nec indicabit.

XXIIII.

Qui timet homines, ruet.

Qui fidit deo, subleuabitur.

XXV.

Multi principis faciem ambijunt,

At a dño iudicium cuiusuis proficiscitur.

XXVI.

Abominatur iusti iniquos,

Et abominantur iniqui rectam uiam.

CAPVT XXX.

SERMO AGVR FILII IARE

Hæc sunt præcepta, quæ tradiderunt

Lithiel, Lethiel, & Ichal.

G ii

Stul

Deus su-
perbis re-
sistit, hu-
milibus
autē dat
gratiam.
Ex Leu.
Cap. 5.

Apparet
has sen-
tentias
ab alijs
quibus-
dam Sa-
lomonis
libello
additas
esse.

PROVERBIA

Sultissimus sum hominū, nec est pe-
snes me intelligentia, non didici sapiē-
tiam, nec sanctorum scientiam cognoui,
Quis ascendit in coelū ac descendit? Quis
comprehendit uentos manu sua? Quis
cōclusit aquas in uestem suam? Quis fun-
dauit fines terræ? Quod nomen est illi?
Quod nomen est filio illius? nostin?

I.

Præco-
niū uer-
bi Dei.

Omnis sermo dei purgatus est, & cli-
peus iis, qui fidunt eo. Ne addas sermoni-
bus eius, ne te obiurget, tuquæ mendax
deprehendaris,

II.

Duo abs te rogavi, quæ antequā mo-
riar quæso largire, Procul a me amoue ua-
nitatem & mendacium. Inopiam & diui-
tias ne dederis mihi. Demensum meum
suppedita mihi, ne ubi satur fuero, men-
tiar ac dicam, Quis est deus? neue per in-
opiam furtum committam, & polluam
nomen dei mei.

III.

Ne accuses seruum apud herum suum,
Ne tibi conuitium facias, ac poenas des.

Hoc

SALOMONIS, 05

IIII.

Hoc genus patri conuitium facit,
Nec benedicit matri.

V.

Hoc genus uidetur sibi mundum esse,
Et tamen sordes suas non eluit.

VI.

Hoc genus attollit oculos suos,
Et palpebras suas eleuat.

VII.

Huius generis dentes, tanquam gladii
sunt, & tanquam enses molares sunt, ut
deuorent humiles, & inopes e medio aufe-
rant. Hinc sanguisugæ multæ sunt filiæ,
quæ clamant, Age, Age.

VIII.

Tria hæc non saturantur, item quartum
inexplebile est.

Infernus. Vulua. Terra arefacta.
Ignis postremo inexplebilis est.

IX.

Oculum, qui patrem fastidit, & matris
imperium cōtemnit, corui iuxta flumen
effodient, & uorabunt aquilæ.

Præcipit
coli parē
tes.

X.

C iii Tria

PROVERBIA

Tria hæc ignoro, minime uero quartū te-
Viam aquilæ in aëre. (neo,

Viam serpentis super petram,

Nauis iter in flumine.

Et uiam hominis in adolescentia.

Talis est & adulteræ uia, quæ ubi perdidit uirū, os tergit, & negat se malū fecisse.

XI.

Tria perturbant terram, quartum prorsus ferre non potest.

Si seruus imperet.

Si stultus satur fuerit.

Si morosa nupserit.

Si ancilla fuerit hæres dominæ facta.

XII.

Quatuor minuta sunt in terra, quæ prudentia uincunt etiam sapientes.

Formicæ imbellice genus, & tamen mel se cibum sibi parant.

Cuniculi infirmum genus, qui in rupibus habitant.

Locustæ, quæ quanq̃ non habeant regem, tamen agminatim prodeunt.

Araneus telam texit, & habitat in regum aulis.

SALOMONIS. 51

XIII.

Tria hæc probe ingrediuntur, quartum
item belle incedit.

Leo ualida bestia, nec refugit ullam besti-
am.

Canis uenaticus firmis lūbis præditus,
Aries & Rex, cui resisti non potest.

XIIII.

Cum per stultitiam effers te, & moliris Μηδ' ἐν
ἀγῶνι.
malum comprime manu os.

Nam si lac crebrius tundas, butyrū fiet.

Si emunxeris nares, uehementius san-
guinem elicies.

Ita & acerbus lites excitat.

CAPVT XXXI.

Sermo Samuelis regis.

HÆC SVNT PRÆCE.

pta, quæ docuit eum mater.

I.

Q Væso te fili uteri mei, fili exopta-
tissime, ne da mulieribus opes tu-
as, & uineas tuas, perdunt enim reges.

Ne regibus & principibus uinum des
aut siceram, ne poti obliuiscantur iuris, &
de humilibus prauè iudicent.

G iiii

Date

PROVERBIA

Date siceram adflētis, & uinum mœstis, ut poti obliuiscantur inopiæ suæ & ærumnarum.

II.

Patrocinare mutis in iudicio, & omnibus orphanis patrocinare, iudicia, & abiectum, & inopem uindica.

III.

Probam mulierem quis inueniet.

Ea præstat gemmis.

IIII.

Confidit ea cor mariti, & res familiaris nō deficiet.

V.

Reddet ei bonum & non malū perpetuo.

VI.

Tractat lanam & linum, & uoluptati ei est officium suum facere.

VII.

Perinde est atq; nauis mercatoris, ex longinquo afferens panem suum.

VIII.

Noctu surgit, & parat familiæ cibum,
Et ancillis demensum.

IX.

Cons

52
Considerat agrum ac emit, & uineum suo
labore plantat.

X.

Accingit lumbos accurate, & corroborat
brachia sua.

XI.

Sentit q̄ bona sit negotiatio sua,
Nec noctu extinguetur lucerna eius,

XII.

Manum suam ad mouet ad colum,
Et tractat fusum.

XIII.

Manum suam pauperibus offert.
Et porrigit inopi.

XIIII.

Non metuit domui suæ a frigore,
Nam uniuerſa familia uestit duplicibus,

XV.

Ornamenta facit sibi,
Byſſo, & purpura uestit.

XVI.

Conspicius est in porta maritus eius,
ubi sedet cum senioribus regionis.

XVII.

Tunicas parat & uendit, & cingulum dat
mercatori,

G v

For.

PROVERB, SALOM,

XVIII.

**Fortitudo & decus uestit eam, & gaudebit
etiam in posterum.**

XIX.

**Os aperit sapienter, & suauitas in lingua
eius est.**

XX.

**Speculatur statum domus suæ,
Nec edit cum ignauia panem.**

XXI.

**Surgens eius liberi & prædicabunt eam,
Maritus item laudabit eam.**

XXII.

**Multæ filia pararunt opes,
tu superas opes.**

XXIII.

**Fallax uenustas est, & uana est forma,
Mulier timens Dei laudabitur.**

XXIIII.

**Date ei de laboribus suis, & prædicent
eam in portis facta eius.**

FINIS.

53

dicta sa- pientvm.

Omnibus placeto.

Bona res quies.

Periculosa temeritas.

Quicquid promiseris facito.

Amicis aduersa fortuna utētib. idem esto.

Infortunium tuum cælatō, ne uoluptate
adficias inimicos.

Veritati adhæreto.

Violentiam oderis.

Age quæ iusta sunt.

Domus curam age.

Liberos tibi charissimos erudi.

A maledicentia temperato.

Beneficii accepti memento.

Inferiorem ne reiicias.

Ne te ipsum præcipites in discrimen.

Temperantiam exerce.

Moribus probatus esto.

Oderis calumnias.

Turpia fuge.

Voluptati tempera.

A iure iurando abstine.

DICTA

Pietatem sectare.
Laudato honesta.
A uitiiis abstine.
Beneficium repende.
Supplicibus misericors esto.
Liberos institue. Litem oderis.
Sapientum utere consuetudine.
Bonos in precio habeto.
Audi quæ ad te pertinent.
Probrum fugito. Responde in tēpore.
Ea facito, quorum non possit poenitere.
Ne cui inuideas.
Quod iustam est imitare.
Bene meritos honora.
Spes foue. Calumniam oderis
Affabilis esto.
Cum erraris muta consilium.
Diutinam amicitiam custodi.
Omnibus teipsum præbe.
Concordiam sectare.
Magistratus metue.
Ne loquaris ad gratiam.
Ne tempori credideris.
Teipsum ne negligas.
Seniorem reuerere.

Mor.

SALOMONIS

54

Mortem oppete pro patria.

Ne quauis de re doleas.

Ex ingenuis liberos crea.

Sperato tanquam mortalis.

Parcito tanquam immortalis.

Ne efferaris gloria.

Arcanum cæla.

Cede magnis.

Opportunitatem expecta.

Mortalia cogita.

Largire cum utilitate.

Ne prior iniuriam facias.

Dolorem fuge.

Mortuum ne rideto.

Amicis utere.

Delecta amicos.

Consule inculpare.

De numine ne male loquare, quid sit au-
tem ausculta.

Audito multa, loquere pauca.

Prius intellige & deinde ad opus accede.

Ne ob diuitias laudato uirum indignum.

Principem honora.

Amicos probato.

Nemini promittito.

Similis sis tui.

Quod

Dicta Sapientvm.

Quod adest boni consulito.

Sulurronem ex ædibus eiice.

A familiaribus in minutis rebus læsus, fe-
ras: Inimicum ne putas amicum.

Quæ feceris parentibus, eadem a liberis
expecta.

Ante omnia uenerare numen.

Inter amicos ne fueris iudex.

Ne contende cum parentibus, etiam si iu-
sta dixeris.

Infortunatam ne irriseris.

Ne lingua præcurrat mentem.

Quæ fieri non possunt, ne concupiscas.

Vxorem ducito ex æqualibus, ne si ex di-
tioribus duxeris, dominos tibi pares, non
affines.

Lucianus de iug. max.
Stamm

Sezen semorden
semorden
submer. 2. 1. 1.

